HOLLAND RIJNLAND

WAAR DE RANDSTAD TOT BLOEI KOMT

Jaarstukken 2021

INHOUDSOPGAVE

1 Inleiding....3
1.1 Algemene beschouwing....3
1.2 Leeswijzer....4
1.3 Rekeningresultaat....5
1.4 Regionaal Investeringsfonds....6
1.5 Bestuur....9

2 Jaarverslag Programma verantwoording....11
2.1 Ruimte en Energie....13
2.2 Maatschappij en Jeugd....20
2.3 Strategisch positioneren....27
2.4 Organisatie en samenwerking....29
2.5 Algemene dekkingsmiddelen....30

3 Jaarverslag Paragrafen....31
3.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing....31
3.2 Financiering....33
3.3 Bedrijfsvoering....35
3.4 Vennootschapsbelasting....37
3.5 Heffingen en Leges....37
3.6 Onvoorzien....37

4 Jaarrekening 2021....39
4.1 Balans en toelichting op de balans....40
4.2 Overzicht van baten en lasten....53

5 Besluit....67

6 Bijlagen....69
6.1 Subsidies....69

1 Inleiding

1.1 Algemene beschouwing

Net als in het voorgaande jaar, deden wij in 2021 ons werk met inachtneming van de pandemie. In aangepaste vorm lieten we veel van onze werkzaamheden doorgaan en behaalden we resultaten. De meeste portefeuillehoudersoverleggen waren digitaal, een enkele fysiek en op 1,5 meter afstand van elkaar. In een korte periode tussen lockdowns konden we zelfs één vergadering van het Algemeen Bestuur fysiek organiseren. Gelukkig zijn we inmiddels allemaal zeer vaardig met digitale overleggen.

Voor de zomer stelden we na intensieve trajecten een aantal belangrijke documenten vast: De Regionale Strategie Mobiliteit (RSM), de Regionale Omgevingsagenda (ROA) en de Regionale Energiestrategie (RES). Hiermee gaven we uitvoering aan de opdracht die de gemeenten ons gaven met de Regionale Agenda 2019-2023. Verder startten we met de actualisatie van de Regionale Woonagenda. Dit waren belangrijke slagen en voorbereidend op de stap van strategie naar uitvoering.

De ROA en de RSM sorteren al voor op het realiseren van een integraal uitvoeringsprogramma. Deze strategieën zijn een belangrijke eerste stap voor het realiseren van een aantal grote maatschappelijke opgaven die integrale ruimtelijke afwegingen vragen op regionaal niveau. De strategieën zijn echter niet het eindproduct en daarom gaan we hiermee nu uitvoeringsgericht aan de slag.

De ontvlechting van jeugdhulp is gestart. Aanvankelijk zou dit eind 2021 gereed zijn, maar richting het einde van het jaar werd duidelijk dat dit niet haalbaar was. Daarom kozen we ervoor om van 2022 een overgangsjaar te maken, waarbij we de afspraken uit 2021 al zoveel mogelijk uitvoeren.

Regionale samenwerking in Holland Rijnland begint bij de dertien gemeenten. Daarom zijn wij, de dertien gemeenten, doorlopend met elkaar in gesprek over welke opgaven er voor elke gemeente toe doen waarbij een regionale aanpak nodig is, in het verlengde van de genoemde regionale strategieën om echt iets voor elkaar te krijgen. Gegeven de grote uitdagingen waar we voor staan, bundelen we de krachten door scherpe keuzes in regionale prioriteiten. We vergroten hiermee onze uitvoerings- en lobbykracht en realiseren een multiplier op lokale investeringsmiddelen.

We hadden dus volop aandacht voor de inhoudelijke strategische projecten, maar de samenwerking Holland Rijnland behelst ook terugkerende activiteiten die de gemeenten op regionaal niveau beleggen. Denk hierbij aan de jaarlijkse woningbouwprogrammering en het beheer van fondsen. En laten we de uitvoerende taken vooral niet vergeten, met het Regionaal Bureau Leerplicht, het Collectief Vraagafhankelijk Vervoer (Regiotaxi) en de urgentiecommissie woonruimteverdeling. Dit alles vond, waar nodig in aangepaste vorm, gewoon doorgang in het afgelopen jaar.

De organisatie Holland Rijnland kreeg het afgelopen jaar een nieuwe secretaris-directeur. Samen met twee kwartiermakers is hij begonnen om de organisatie waar nodig te herstructureren en zo een verbeterslag te maken.

1.2 Leeswijzer

In het vervolg van dit hoofdstuk leest u het rekeningresultaat, stemverhoudingen van het algemeen bestuur voor de deelnemende gemeenten en de samenstelling van het dagelijks bestuur. In hoofdstuk 2 vindt u per programma de inhoudelijke verantwoording. Per programma wordt aangegeven wat er in 2021 is bereikt, wat daarvoor is gedaan en welke kosten daarmee waren gemoeid.

Voorheen werd binnen elk programma, bij elke paragraaf "Wat heeft dat gekost" verklaard wat de verschillen op de baten of lasten ten opzichte van de begroting na wijziging bij de Tussenrapportage 2021 zijn. Bij het hoofdstuk Jaarrekening werden de teksten bij de paragraaf Toelichting op het overzicht van baten en lasten letterlijk overgenomen. Om het boekwerk niet onnodig dik te maken en de lezer het lezen van dubbele teksten zoveel mogelijk te besparen, is er in overeenstemming met de accountant voor gekozen om de teksten in de jaarrekening op te nemen en in het jaarverslag hiernaar te verwijzen.

Leeswijzer financiële tabellen:

- Directe kosten: kosten voor leveringen, goederen en diensten die rechtstreeks ten laste komen van projecten in de programma's;
- Kosten werkorganisatie: kosten voor personeel, huur gebouw en dergelijke die via toerekening van uren worden verdeeld over de projecten in de programma's;
- Directe baten: baten die rechtstreeks ten gunste komen van projecten in de programma's. Het gaat voornamelijk om subsidies van Rijk en provincie, aanvullende bijdragen en subsidies van gemeentes of bijvoorbeeld leges;

Onder het kopje paragrafen komt de bedrijfsvoering aan bod middels de thema's die door het Besluit Begroting en Verantoording (BBV) worden aangedragen, zoals het weerstandsvermogen, kapitaalgoederen en PIOFACH. De jaarrekening is opgenomen in hoofdstuk 4, met de balans, de toelichting op de balans en het overzicht van baten en lasten. De overige staten en overzichten zijn opgenomen in de bijlagen.

1.3 Rekeningresultaat

De jaarrekening van Holland Rijnland bestaat in feite uit twee aparte onderdelen die elk een aparte financiering kennen:

- Holland Rijnlands reguliere taken, gefinancierd uit de reguliere gemeentelijke bijdrage en
- TWO Jeugdhulp, de inkooporganisatie Jeugdhulp, gefinancierd uit de jeugdhulpbudgetten van de gemeenten

De kosten voor de uitvoeringsorganisatie voor de inkoop van jeugdhulp zijn onderdeel van de bedrijfsvoering van Holland Rijnland, maar worden apart in rekening gebracht bij de gemeenten die hieraan deelnemen. De gemeenten brengen dit ten laste van hun eigen jeugdhulpbudget. Het gaat hier dus niet om de besteding van het totale uitvoeringsbudget. Over de jeugdhulpbudgetten wordt door Holland Rijnland wel een eindverantwoording opgesteld, maar het resultaat wordt verwerkt in de jaarrekeningen van de individuele gemeenten.

De jaarrekening van Holland Rijnland sluit in 2021 af met een positief resultaat van € 1,0 mln. Dit bestaat uit:

- €271.000 nadelig resultaat op de TWO Jeugdhulp. Hierin zijn ook de relevante onder overhead verantwoorde kosten meegenomen en
- €1,3 mln. positief resultaat op de Holland Rijnland activiteiten.

De verdeling over gemeenten worden zowel voor het tekort op de TWO Jeugdhulp als het resultaat van Holland Rijnland, separaat aangeboden aan het Algemeen Bestuur.

In de primaire begroting waren de lasten nog begroot op € 10,6 mln. Ten tijde van de tussenrapportage is dit verhoogd naar € 13,7 mln., waarbij de hogere kosten voornamelijk waren gedekt uit onttrekkingen van reserves. Uiteindelijk zijn de lasten uitgekomen op € 16,6 mln. Holland Rijnland heeft daarmee een hoge realisatiekracht. De voordelen worden veroorzaakt doordat projecten over meerdere jaren lopen en doordat conform nieuwe accountingsregels voor provincies en gemeenten de lasten van subsidies niet meer volledig in het jaar van de beschikking genomen mogen worden. In beide gevallen is er geen sprake van vrijbesteedbare gelden, aangezien er verplichtingen ten grondslag liggen aan de projecten en beschikte subsidies.

Naar aanleiding van de Tussenrapportage 2021 is het besluit genomen om €2,1 mln. uit de reserves te onttrekken. Zonder deze onttrekking was het resultaat niet €1,0 mln. voordelig, maar uitgekomen op een nadeel van €1,1 mln. Het nadeel van €1,1 mln. bestaat voor een groot deel uit structurele kosten, die in latere jaren niet meer uit de algemene reserve gedekt kunnen worden aangezien deze in 2021 volledig is onttrokken.

In de Tussenrapportage 2021 was ook reeds de verwachting op een nadelig resultaat, toen nog €150.000, op de TWO Jeugdhulp gemeld. Er is op dat moment besloten het bedrag vooralsnog niet bij gemeenten in rekening te brengen, maar dit op basis van de realisatie bij de jaarrekening plaats te laten vinden.

In de jaarrekening worden de resultaten per onderdeel nader geduid.

1.4 Regionaal Investeringsfonds

December 2007 is het Regionaal Investeringsfonds (RIF) ingesteld en de overeenkomst door de deelnemende gemeenten ondertekend. Het RIF benoemt de volgende vijf projecten:

- Rijnlandroute;
- HOV-netwerk Zuid Holland Noord (HOV-ZHN);
- Programma Ontsluiting Greenport (POG);
- Vitalisering Greenport Duin- en Bollenstreek (GOM);
- Regionaal Groenprogramma.

Voor deze projecten zal de bijdrage vanuit het RIF in z'n totaliteit € 180.000.000 zijn. In onderstaande tabel staat de verdeling inclusief de bestedingen tot en met 2021:

Project	Budget	Reeds besteed t/m 2021
Rijnlandroute	75.000.000	60.000.000
HOV-netwerk Zuid-Holland Noord	37.500.000	32.386.000
Noordelijke ontsluiting Greenport	37.500.000	7.000.000
Vitalisering Greenport Duin- en Bollenstreek (GOM)	10.000.000	10.000.000
Regionaal Groenprogramma	20.000.000	14.195.778
	180.000.000	**123.581.778**

Bovenstaande tabel toont aan dat er al een groot gedeelte van het RIF daadwerkelijk is besteed. Op een groot deel van het resterende budget rusten verplichtingen waardoor het nog vrij te besteden bedrag beperkt is.

Voor de Rijnlandroute en het HOV Net Zuid Holland Noord zijn er overeenkomsten afgesloten waardoor dit budget in zijn geheel bestemd is. Voor de middelen in het POG is een deel van de maatregelen gerealiseerd, een deel in voorbereiding en de invulling van een deel van de maatregelen wordt heroverwogen. De uitgaven voor de vitalisering Greenport Duin- en Bollenstreek zijn verricht en het Groenprogramma is voor een deel gerealiseerd.

Ten aanzien van het Groenprogramma, dat via de exploitatie van Holland Rijnland loopt, is nagegaan in hoeverre de projecten waaraan we bijdragen al zijn gerealiseerd. Hier is rekening meegehouden in de administratie. Ter illustratie: de lasten voor het Singelpark in Leiden zijn opgenomen in de administratie omdat het deel van het Singelpark waar Holland Rijnland aan bijdraagt, is afgerond, terwijl er door Holland Rijnland nog geen betaling gedaan is. De gemaakte kosten en bijbehorende baten voor het Regionaal Groenprogramma, zijn opgenomen in het Programma Ruimte en Energie.

In 2021 hebben de gemeenten de elfde bijdrage van € 9.454.331 voldaan. Dit bedrag is direct in het fonds gestort.

Stand per 1 januari 2021		**35.155.228**
Ontvangsten:		
Totaal ontvangen van de gemeenten	9.454.331	
Totaal opbrengst		9.454.331
sub-totaal		44.609.559
Uitgaven:		
Rijnlandroute	2.500.000	
HOV-netwerk ZHN	2.488.600	
Programma Ontsluiting Greenports (POG)		
Vitalisering Greenport Duin- en Bollenstreek (GOM)		
Regionaal Groenprogramma	3.432.377	
Totaal besteed in 2021		8.420.977
Stand per 31 december 2021		**36.188.582**
Verantwoording		
Verantwoord op ontvangen RIF-gelden	34.533.565	
Rentcorrectie op ontvangen RIF-gelden	639.368	
		35.172.933
Rente saldo		1.015.649
Totaal		**36.188.582**

Overzicht RIF-bijdrage per gemeenten	Bijdrage t/m 2020	Bijdrage 2021	Bijdrage t/m 2021
Kaag & Braassem	4.795.245	368.865	5.164.110
Hillegom	5.591.651	430.127	6.021.778
Katwijk	22.936.381	1.764.337	24.700.718
Leiden	39.996.476	3.076.652	43.073.128
Leiderdorp	7.423.286	571.022	7.994.308
Lisse	5.324.371	409.567	5.733.938
Noordwijk	12.532.078	964.006	13.496.084
Oegstgeest	5.211.440	400.880	5.612.320
Teylingen	9.514.765	731.905	10.246.670
Voorschoten	7.441.460	572.420	8.013.880
Zoeterwoude	2.139.150	164.550	2.303.700
Subtotaal	**122.906.303**	**9.454.331**	**132.360.634**
Rentecorrectie	593.699	45.669	639.368
Totaal	**123.500.002**	**9.500.000**	**133.000.002**
Katwijk: aanvullende bijdrage RIF - 2e tranche Rijnlandroute	8.627.300	0	8.627.300
Leiderdorp: aanvullende bijdrage RIF - 2e tranche Rijnlandroute	754.974	0	754.974
Katwijk: aanvullende bijdrage RIF - 2e tranche Rijnlandroute	0	0	0
Leiden: aanvullende bijdrage RIF - 2e tranche Rijnlandroute	16.372.700	0	16.372.700
Totaal	**149.254.976**	**9.500.000**	**158.754.976**

1.5 Bestuur

De regio Holland Rijnland bestaat uit dertien gemeenten, te weten: Alphen aan den Rijn, Hillegom, Kaag en Braassem, Katwijk, Leiden, Leiderdorp, Lisse, Nieuwkoop, Noordwijk, Oegstgeest, Teylingen, Voorschoten en Zoeterwoude. Deze regiogemeenten worden vertegenwoordigd door de 33 leden van het Algemeen Bestuur.

Het Algemeen Bestuur vergaderde in 2021 driemaal, namelijk digitaal op 30 juni en op 22 december, en op 27 oktober vond de vergadering fysiek plaats op het Gemeentehuis van Alphen aan den Rijn.

Algemeen bestuur en stemverhouding per 31 december 2021

	gemeente	Aantal AB leden	Stem per lid	totaal
1.	Alphen aan den Rijn	3	2 x 16 stemmen 1 x 1 stem	33
2.	Hillegom	2	2 x 4 stemmen 1 x 1 stem	9
3.	Kaag en Braassem	3	1 x 5 stemmen 1 x 4 stemmen	9
4.	Katwijk	3	1 x 11 stemmen 1 x 10 stemmen	21
5.	Leiden	4	1 x 19 stemmen 1 x 18 stemmen 2 x 1 stem	39
6.	Leiderdorp	2	1 x 5 stemmen 1 x 4 stemmen	9
7.	Lisse	2	1 x 5 stemmen 1 x 4 stemmen	9
8.	Nieuwkoop	2	2 x 4 stemmen 1 x 1 stemmen	9
9.	Noordwijk	2	1 x 8 stemmen 1 x 7 stemmen	15
10.	Oegstgeest	3	2 x 4 stemmen 1 x 1 stemmen	9
11.	Teylingen	3	1 x 6 stemmen 1 x 5 stemmen 1 x 1 stem	12
12.	Voorschoten	2	1 x 5 stemmen 1 x 4 stemmen	9
13.	Zoeterwoude	2	1 x 2 stemmen 1 x 1 stem	3
Totaal		33		186

In 2021 deden zich geen wijzigingen voor in het Algemeen Bestuur. In het Dagelijks Bestuur tradt per 30 juni 2021 een nieuwe secretaris-directeur aan. De heer L.P. Vokurka verving mevrouw L.A.M. Bakker.

Samenstelling van het Dagelijks Bestuur per 31 december 2021:

H.J.J. Lenferink	voorzitter en portefeuillehouder Algemeen Bestuurlijke Zaken
J.W.E. Spies	portefeuillehouder Arbeidsmarkt, Economie en Energie
E.R. Jaensch	portefeuillehouder Wonen, Natuur en Landschap, Bestuur en Middelen
A.L. van Kempen	portefeuillehouder Verkeer en Vervoer
F. Spijker	portefeuillehouder Ruimte
F.M. Schoonderwoerd	portefeuillehouder Maatschappij
C.van Starkenburg	portefeuillehouder Jeugd
L.P. Vokurka	Secretaris-directeur (per 30 juni 2021)

2 Jaarverslag Programma verantwoording

De gemeenten in Holland Rijnland werken intensief samen. Daardoor kunnen zij flexibel inspelen op nieuwe ontwikkelingen, hun effectiviteit vergroten, kosten verlagen en kennis en ideeën uitwisselen. Hiervoor is een slagvaardige en actiegerichte organisatie nodig die zich richt op, voor gemeenten, maatschappelijk relevante projecten. De organisatie Holland Rijnland maakt het mogelijk dat gemeenten elkaar ontmoeten en effectief samenwerken op ruimtelijk,economisch en sociaal gebied. De Regionale Agenda Holland Rijnland 2019-2023 onderscheidt hierin vijf rollen:

• **Platform voor ontmoeten en netwerken, het delen van kennis en ervaringen:** De organisatie Holland Rijnland zorgt dat thema's die belangrijk zijn voor de regio ook regionaal worden afgestemd. Daarnaast organiseert zij uiteenlopende events voor de dertien gemeenten om ideeën te delen, kennis uit te wisselen, belangen in te brengen en thema's te agenderen.

• **Afstemming en coördinatie van beleidskaders en uitgangspunten**: Als deze afstemming en coördinatie heeft plaatsgevonden, vindt uitvoering lokaal of subregionaal plaats. Gemeenten zijn veelal zelf verantwoordelijk voor het opstellen van voorstellen. Holland Rijnland faciliteert en coördineert de besluitvorming op ambtelijk en bestuurlijk niveau.

• **Lobby en belangenbehartiging:** De organisatiee treedt op richting provincie, Rijk en andere belangrijke gremia om de doelen van de regio - via lobby en subsidiewerving - te verwezenlijken. Holland Rijnland gaat hiervoor kansrijke allianties aan en fungeert als aanspreekpunt in formele trajecten, zoals bij de herziening van het provinciale omgevingsbeleid.

• **Signalering nieuwe ontwikkelingen:** Het gaat hierbij om het signaleren en benoemen van nieuwe ontwikkelingen, bijvoorbeeld op het gebied van wetgeving of maatschappelijke trends. Essentieel hierbij is inzicht in het subsidielandschap en een alert oog voor het signaleren van mogelijkheden voor cofinanciering.

• **Uitvoering programma’s, taken en opdrachten:** Holland Rijnland voert ook enkele concrete taken uit, zoals de Urgentiecommissie Woonruimteverdeling, het Opdrachtgeverschap Jeugdhulp en het Regionaal Bureau Leerplicht.

In dit hoofdstuk beschrijven we de verschillende programma’s, te beginnen met drie inhoudelijke en vervolgens twee ondersteunende programma’s. Dit zijn:

- Ruimte en Energie
- Maatschappij en Jeugd
- Strategisch positioneren
- Organisatie en samenwerking (overhead)
- Algemene Dekkingsmiddelen

Naar programma		Begroting 2021	Wijziging Begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2021	Resultaat 2021
Domein 1 Ruimte en Energie	Lasten	3.271.891	396.739	3.668.630	7.217.754	-3.549.124
	Baten	-1.466.277	-60.000	-1.526.277	-5.718.851	4.192.574
Saldo		**1.805.614**	**336.739**	**2.142.353**	**1.498.904**	**643.449**
Domein 2 Maatschappij en Jeugd	Lasten	4.347.618	2.069.293	6.416.911	5.835.338	581.573
	Baten	-832.686	-855.905	-1.688.591	-1.384.038	-304.553
Saldo		**3.514.932**	**1.213.388**	**4.728.320**	**4.451.300**	**277.020**
Domein 3 Strategisch positioneren	Lasten	287.504	-	287.504	30.000	257.504
	Baten	-	-	-	-	-
Saldo		**287.504**	**-**	**287.504**	**30.000**	**257.504**
Domein 4 Organisatie en samenwerking	Lasten	2.716.450	575.519	3.291.969	3.528.076	-236.107
	Baten	-	-15.000	-15.000	-65.509	50.509
Saldo		**2.716.450**	**560.519**	**3.276.969**	**3.462.566**	**-185.597**
Domein 5 Algemene Dekkingsmiddelen	Lasten	-	-	-	6.055	-6.055
	Baten	-8.324.500	-	-8.324.500	-8.330.554	6.054
Saldo		**-8.324.500**	**-**	**-8.324.500**	**-8.324.499**	**-1**
Resultaat	Lasten	-	-	-	-	-
	Baten	-	-	-	-	-
Saldo		**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Totaal lasten		**10.623.463**	**3.041.551**	**13.665.014**	**16.617.223**	**-2.952.209**
Totaal baten		**-10.623.463**	**-930.905**	**-11.554.368**	**-15.498.952**	**3.944.584**
Saldo van baten en lasten		**0**	**2.110.646**	**2.110.646**	**1.118.271**	**992.375**
Storting in reserves		-	-	-	-	-
Onttrekking uit reserves		-	-2.110.646	-2.110.646	-2.110.646	0
Saldo reserveringen		**-**	**-2.110.646**	**-2.110.646**	**-2.110.646**	**0**
Resultaat		**0**	**0**	**0**	**-992.375**	**992.375**

Domein 4 Organisatie en samenwerking is gelijk aan overhead.

2.1 Ruimte en Energie

2.1.1 Integraal ruimtelijk kader

De gemeenten in Holland Rijnland kijken gezamenlijk naar ruimtelijke claims en maken hiervoor integrale afwegingen wanneer deze meerwaarde hebben op regionaal niveau. Zij maken strategische keuzes om deze regionale ruimtelijke opgaven ook op de agenda van provincie en Rijk te krijgen en maken afspraken over de realisatie van die opgaven. Zo draagt Holland Rijnland bij aan de gewenste ontwikkeling van de regio en het vergroten van de leefkwaliteit.

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daarvoor gedaan?

In 2021 stelden wij samen met de dertien gemeenten onze Regionale Omgevingsagenda Holland Rijnland op. Hiervoor werkten we vier sterk uiteenlopende ruimtelijke ontwikkelscenario's uit. We rekenden ze door op maatschappelijke meerwaarde en namen deze scenario's mee in de Regionale Omgevingsagenda. Voor de ontwikkelscenario's maakten we onder andere gebruik van het dashboard Verstedelijking en Landschap van het ministerie van Binnenlandse Zaken. De Rijn- en Veenstreek en de Duin- en Bollenstreek leverden een aanvulling op de bestaande omgevingsagenda Hart van Holland. Ook deze documenten zijn meegenomen in de Regionale Omgevingsagenda.

In de Regionale Omgevingsagenda laten we zien dat Holland Rijnland een sterke regio is die bijdraagt aan de brede welvaart van Nederland. Holland Rijnland heeft veel te bieden: attractieve steden, een sterke kenniseconomie met hoogwaardige bedrijvigheid, verbindingen met andere economieën in de wereld, een uitstekend vestigingsklimaat en dat alles in een divers cultuurlandschap. Het is hier allemaal te vinden in balans met elkaar. Maar tegelijkertijd is deze balans kwetsbaar. Er is een enorme druk op de ruimte in de steden en vanuit die stedelijke gebieden naar de dunner bevolkte gebieden in onze regio. Transitieopgaven beïnvloeden zowel de stad als het landschap. Bereikbaarheid, waterbeheer en energievoorziening lopen nu al tegen allerlei grenzen aan. In de Regionale Omgevingsagenda beantwoorden we de vraag hoe we de druk op de regio kunnen benutten om de aantrekkelijkheid van de regio te behouden en te versterken. In de Regionale Omgevingsagenda ontwikkelden we daarvoor vijf ruimtelijke strategieen en gaven hieraan een eerste uitwerking. Met deze ROA zetten we zo een stip op de horizon.

In de volgende bestuursperiode is een nadere onderbouwing nodig van de ruimtelijke strategieën en een vertaling naar concrete acties en investeringsopgaven. In de ROA hebben we een eerste richting voor deze uitvoering bepaald:

(1) versterken van het daily urban system Katwijk-Leiden-Zoeterwoude,

(2) verder verstedelijken langs de as Katwijk-Leiden-Alphen aan den rijn,

(3) ontwikkeling van Alphen aan den Rijn tot volwaardig knooppunt en complete stad in het Groene Hart,

(4) versterken van de leefbaarheid Duin- en Bollenstreek

(5) ontwikkeling van een toekomstperspectief landschap.

De concept ROA legden we voor aan gemeenteraden voor wensen en bedenkingen. Deze zijn meegewogen bij de uiteindelijke vaststelling in het AB. Het AB stelde de Regionale Omgevingsagenda vast op 30 juni 2021. Hiermee creëerden we een goede basis voor het gesprek met en tussen gemeenten om vervolgens de stap te zetten van strategie naar uitvoering.

2.1.2 Regionale Woonagenda

Het doel van de bestaande Regionale Woonagenda is om 30.000 nieuwe woningen te laten bouwen voor 2030, waarvan 25% sociale huur en 20% in het middensegment. Het huisvesten van doelgroepen maatschappelijke zorg, heeft daarbij onze bijzondere aandacht. We stemmen de regionale woningbouwopgave af met andere regionale ruimteclaims. Vanuit het thema wonen leveren we input voor de Regionale Omgevingsagenda en omgekeerd.

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daarvoor gedaan?

Uit de evaluatie van de huidige woonagenda bleek dat, ondanks de inzet van de gemeenten, de druk op de woningmarkt blijft toenemen. Er is meer of andere inzet nodig om die druk te verlichten. Daarom startten we in 2021 met de actualisatie van de Regionale Woonagenda samen met de heroriëntatie van het woonruimteverdeelsysteem. Hierbij is zowel aandacht voor de toekomstige woningbouwopgave als voor de verdeling van de schaarste, kijkend naar de verschillende doelgroepen. In de zomer van 2021 voerden we hiervoor een kwantitatieve en kwalitatieve analyse uit. Daarnaast voerden we gesprekken met gemeenten en stakeholders. In november organsiseerden we een hybride Themacafé rondom het woningtekort, met name in het betaalbare segment, en over de woningbouwopgave. We stonden stil bij financieringskansen voor deze opgave en bij meer aandacht voor spoedzoekers bij de verdeling van de woningschaarste. Bijna honderd raadsleden en andere belangstellenden namen deel aan dit Themacafé. De opbrengsten werkten we eind 2021 uit in twee hoofdlijnennotities. Deze notities delen we voor de verkiezingen met het AB.

In 2021 actualiseerden we zoals elk jaar, met behulp van de planmonitor, de planlijst woningbouw en brachten we de voortgang van de nieuwbouwplannen in beeld in de monitor. De planlijst boden we na vaststelling in het DB aan de provincie aan. Eind 2021 werd deze aanvaard.

Gemeenten werkten ambtelijk en bestuurlijk intensief samen, niet alleen voor de visievorming rond de actualisatie van ons regionale beleid op dit terrein, maar ook voor lobby en belangenbehartiging bij Rijk en provincie. De regio ondersteunde de gemeente Katwijk in haar lobby voor meer betaalbare woningen op Valkenhorst. Voor de opvang van asielzoekers en de huisvesting van statushouders zette de regio in 2021 een regionaal netwerk op om het gesprek hierover te faciliteren en de gemeenten te vertegenwoordigen aan de provinciale regietafel. Begin 2021 rondden we het behoefte-onderzoek woonwagens af, met de vervolgafspraak om subregionaal afspraken te maken over de uitbreidingsopgave en regionaal een nieuwe werkwijze te ontwikkelen voor de inschrijving en toewijzing van woonwagenstandplaatsen. Hiervoor werkte de regio in 2021 een wachtlijstsystematiek uit en pastte de huisvestingsverordening aan.

De financiële haalbaarheid van de woningbouwopgave staat onder druk. Een nieuwe subsidieregeling voor sociale huur van de provincie werd door onze regio zwaar overtekend. De regio zorgde, samen met de betrokken gemeenten, voor een rechtvaardige verdeling van het beschikbare budget om zo veel mogelijk van de sociale huurwoningen te kunnen realiseren.

2.1.3 Huisvestingsverordening en uitvoering urgentieverklaring

Wij streven naar een rechtvaardige en doelmatige verdeling van de schaarse woonruimte in de sociale sector. Gemeenten stellen daarvoor de regionale huisvestingsverordening vast. Wij zorgen ervoor dat de afgesproken spelregels op een juiste, klantgerichte en efficiënte wijze worden toegepast.

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daarvoor gedaan?

Holland Rijnland verzorgt het secretariaat van de Regionale Urgentiecommissie Woonruimteverdeling. In 2021 behandelde de commissie 335 urgentieverzoeken. Hiervan werden er 136 toegewezen. Daarnaast werden 115 stadsvernieuwingsurgenties toegewezen. Verder zijn bezwaar- en beroepsprocedures voor de bezwarencommissie, rechtbank en Raad van State afgehandeld en is voorlichting gegeven aan medewerkers van woningcorporaties die de intakes verzorgen.

Holland Rijnland stelt jaarlijks, in overleg met de woningcorporaties, het aantal sociale huurwoningen vast in het kader van de contingentenregeling. Deze woningen stellen corporaties beschikbaar met name voor mensen die uitstromen uit de maatschappelijke zorg. Daarnaast pasten we in 2021 de Huisvestingsverordening aan voor de nieuwe werkwijze van inschrijving en toewijzing van woonwagenstandplaatsen (wachtlijst woonwagens). Twee keer per jaar bespreken we met de beleidscommissie Woonruimteverdeling de ontwikkelingen rond de huisvestingsverordening en woonruimteverdeling.

De bouw van goedkope sociale huurwoningen blijft essentieel, naast een verdere heroriëntatie op het woonruimteverdeelsysteem. In 2021 startten we daarom met de actualisatie van de Regionale Woonagenda in relatie tot de heroriëntatie van het woonruimteverdeelsysteem (zie paragraaf 2.1.2).

2.1.4 Regionale strategieën voor bedrijventerreinen en kantoren

We willen de vraag naar werklocaties zoveel mogelijk ruimtebesparend invullen. Daarom is het noodzakelijk dat de plancapaciteit én de gebruikte capaciteit goed aansluiten op de werkelijke ruimtebehoefte in onze intensief gebruikte regio.

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daarvoor gedaan?

Eind 2019 maakten we samen met gemeenten sub-regionaal (geformaliseerd in 2020) en regionaal keuzes over welke soort bedrijvigheid we waar in ons gebied willen bundelen. In 2021 was er geen aanleiding om de regionale bedrijventerreinenstrategie aan te passen.

We monitoren de balans tussen vraag en aanbod van werklocaties. Daarvoor stelden we ook in 2021 de jaarlijkse kantorenmonitor Holland Rijnland op en bespraken deze ambtelijk. Daarbij waren er geen beleidsrelevante wijzigingen ten opzichte van 2020. Wel constateerden we een toename van de kantorenvoorraad in het Leiden Bio Science park die meteen werd gevuld vanuit de markt.

Najaar 2021 heeft de provincie een actuele behoefteraming voor bedrijventerreinen opgeleverd en vastgesteld. Vanuit Holland Rijnland leverden we hiervoor input. Mogelijk geeft dit in 2022 aanleiding tot actualisatie van de regionale bedrijventerreinenstrategie van Holland Rijnland. Een van de strategische ruimtelijke vraagstukken in onze Regionale Omgevingsagenda was: hoe ruimte te reserveren voor bedrijvigheid naast de enorme druk op de woningmarkt. Randvoorwaarden daarbij zijn een goede ontsluiting van bedrijventerreinen en kantoren en voldoende capaciteit op het electriciteitsnetwerk. In toenemende mate speelt ook connectiviteit een rol in verband met

de noodzakelijke digitalisering. Dat geldt ook voor mogelijkheden voor clustering met het oog op stimulering van circulariteit en campusvorming.

2.1.5 Regionale strategie natuur, landschap en recreatie

Met de realisatie van icoonprojecten dragen we bij aan versterking en behoud van natuur en landschap in de regio. Daarbij streven we naar een verhoging van de biodiversiteit, versterking van cultuurhistorische waarden en vergroting van de recreatieve aantrekkelijkheid van Holland Rijnland. Onze regio biedt een unieke combinatie van kust, stad, cultuurhistorie, plassengebied en veenweiden. Deze rijkdom van landschappelijke diversiteit vormt de basis voor toekomstige ontwikkeling.

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daarvoor gedaan?

In 2021 zijn veel (icoon)projecten opgenomen in de nieuwe vastgestelde uitvoeringsovereenkomsten 2021-2024 voor de Leidse Ommelanden en de Duin- en Bollenstreek. Het gaat in totaal om dertig projecten die we vóór 2024 willen realiseren.

Er is in 2021 zowel ambtelijk als bestuurlijk bijgedragen aan de invulling van deze overeenkomsten, zoals bij de landschapsstrategie van het Nationaal Park Hollandse Duinen. Holland Rijnland leverde hieraan input als operationeel partner. In 2021 zette Holland Rijnland zich ook in voor de versterking van het recreatieve waternetwerk van de Hollandse Plassen en omgeving. Hiervoor stelden we ook de geactualiseerde Uitvoeringsagenda Hollandse Plassen vast. Verder leverde Holland Rijnland een bijdrage aan het project Ervaar de Romeinse Rijn rondom de Oude Rijn en de Vliet. Centraal hierin stond (economische) verbetering van het recreatieve waternetwerk en de beleving daarvan. De regionale samenwerking rondom klimaatadaptatie kreeg vorm door het binnenhalen van subsidie voor noodzakelijke maatregelen. We haalden in 2021 voor circa 1,3 miljoen aan subsidie van het Rijk binnen op een totale investering van circa 3,9 miljoen.

In 2021 realiseerden we verschillende projecten uit het succesvolle regionale Groenprogramma. In de Duin- en Bollenstreek is het uitkijkpunt Tespelduyn geopend. Het Lakenpark, als onderdeel van het Leidse Singelpark, kwam gereed. Bijzondere aandacht verdient het project Limes Bubble Barrier. Door de inspanning vanuit Holland Rijnland kwam de fianciering rond. Het innovatieve bellenscherm, dat plastics uit het water filtert, wordt nu daadwerkelijk gerealiseerd. Bij de Bubble Barrier komt tevens een educatiecentrum, dat de gevolgen van plastic vervuiling toont. De landbouwtransitie vraagt de komende jaren onze aandacht. Het Polderlab Vrouwe Venne is hierin een uniek project. Burgercoöperatie Land van Ons en de Universiteit Leiden werken samen om het veenweidegebied in de Vrouwe Vennepolder geschikt te maken voor duurzame landbouw. Holland Rijnland draagt hier 1,5 miljoen euro aan bij.

Holland Rijnland was als lid van de Lokale Actiegroep (LAG) - uitvoerder van het Europese LEADER-programma tot en met 2021. Hieruit zijn twaalf projecten gecofinancierd en zijn zes projecten doorgeleid voor cofinanciering bij de provincie Zuid-Holland en de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. Het draait hierbij om projecten voor de ontwikkeling van het platteland op het gebied van circulaire economie en gezondheid. Hieraan toegevoegd is het thema Stad-Land verbinding. Verder verleenden we verschillende opdrachten, onder andere voor onderzoeken, zoals de ontwikkeling van een ondernemersloket Circulaire Economie. Met het Landschapsfonds Holland Rijnland realiseerden we vele landschapsprojecten door middel van de restantbesteding van de middelen Zuidvleugel Zichtbaar Groener.

Vanuit het perspectief van natuur en landschap leveren we input voor de Regionale Omgevingsagenda en de ontwikkeling van de Landschapstrategie die daar uit voort gaat vloeien. Zo dragen we bij aan het vergroten van de toegankelijkheid en bereikbaarheid van natuur en landschap en de versterking van de grote waarde ervan voor onze regio en anderen.

2.1.6 Regionale strategie mobiliteit

Met een strategie voor mobiliteit en agendering van urgente bereikbaarheidsopgaven, draagt Holland Rijnland bij aan versterking van woonmilieus, bereikbaarheid van recreatieve gebieden en economische ontwikkeling. Hierbij ligt de focus op de interne en externe bereikbaarheid van Holland Rijnland voor personen en goederen. We kiezen daarbij voor duurzame oplossingen met het oog op de afspraken in het Klimaatakkoord en zien erop toe dat mobitliteitskeuzes bijdragen aan een inclusieve samenleving. Verder stimuleert Holland Rijnland veiliger weggedrag en probeert zij verkeeronveilige situaties te voorkomen door aanpassing van infrastructuur en inzet op educatie en handhaving van verkeersregels.

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daarvoor gedaan?

In 2020 onderzochten we het functioneren van het huidige mobiliteitssysteem in verband met toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen en technologische en maatschappelijke trends. Op basis hiervan schreven we in 2021 de Regionale Strategie Mobiliteit die is vastgesteld door het Algemeen Bestuur. Omdat de Regionale Omgevingsagenda en de Regionale Strategie Mobiliteit een sterke relatie met elkaar hebben, was een goede afstemming tussen beiden essentieel. In de Regionale Strategie Mobilteit zijn een aantal lopende en sleutelprojecten opgenomen. Deze projecten zijn gericht op het verbeteren en verduurzamen van de bereikbaarheid van Holland Rijnland. Het gaat onder andere om de Mobiliteitsaanpak Noordelijke Duin- en Bollenstreek, Beter Bereikbaar Gouwe, doorontwikkeling Hoogwaardig Openbaar Vervoer en verdere aanpak duurzame mobiliteit/smart mobility.

Eind 2020 leverden we een tussentijdse rapportage op over de voortgang van projecten uit het Regionaal Investeringsfonds (RIF). We droegen in 2021 actief bij aan de voortgang van de realisatie van het HOV-net Zuid-Holland Noord, één van de RIF-projecten. Met name voor de verbetering van de spoorverbinding Leiden-Utrecht zetten we belangrijke stappen. Zo werd de realisatie van station Hazerswoude weer iets realistischer en is de frequentie-verhoging van treinen in de brede spits vanaf eind 2021 een feit. Voor de doorstart van de Mobiliteits Aanpak Noordelijke Duin- en Bollenstreek, één van de maatregelen uit het RIF-programma Ontsluiting Greenport, levert Holland Rijnland een strategische en inhoudelijk bijdrage en investeert in relevante relaties binnen en in de omgeving van de Duin- en Bollenstreek.

Holland Rijnland verleent actieve steun aan de belangenbehartiging voor de ontwikkeling van de OV-knoop Leiden. Dit knooppunt is onderdeel van Metropolitaan Openbaar Vervoer en Verstedelijking (MOVV) en ontvangt financiele bijdragen uit het Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruimte en Transport (MIRT) en het Nationaal Groeifonds. Holland Rijnland levert input op de idee- en planvorming voor de OV-knoop Leiden waarbij het belang van de regio nadrukkelijk meeweegt. Verder zorgen we voor afstemming van toekomstige maatregelen die deze OV-knoop versterken.

Holland Rijnland leverde in 2021 een bijdrage aan de tussentijde ontwikkelingen in de OV-concessie Zuid-Holland Noord. Door de coronapandemie kwamen de voorbereidingen voor de aanbesteding

van een nieuwe concessie nagenoeg stil te liggen. Wel werkten we aan een Transitieplan en een noodconcessie om ook in het busvervoer de effecten van corona zo goed mogelijk op te vangen. Begin 2022 pakken we de werkzaamheden weer op voor de aanbesteding van de OV-concessie.

Holland Rijnland beheert het contract voor de regiotaxi en coördineert het overleg tussen klantorganisaties en vervoerder. Door de coronacrisis ging er in 2021, net als in 2020, veel tijd zitten in het treffen van een continuïteitsregeling voor de vervoerders en kregen vervoerders meerkosten vergoed voor de aangepaste wijze van vervoer. Ook de communicatie met vervoerders en naar reizigers en gemeenten nam veel tijd in beslag. In 2021 startte de voorbereidingen van de aanbesteding voor dit vervoer. Het huidige contract loopt eind 2022 af. Om de continuïteit van het vervoer te behouden, moet een nieuwe aanbesteding tijdig starten. Hierin is onder meer aandacht voor emissieloos rijden.

In 2019 deed de regio een eerste aanzet voor een regionaal doorfiets- (of snelfiets-)routeplan. In maart 2021 stelde de gehele regio dit regionale doorfietsrouteplan vast, inclusief kaart. Dit plan is tevens input voor het Nationaal Toekomstplan Fiets. Het voornemen voor het Nationaal Toekomstplan Fiets is in het Bestuurlijk Overleg (BO) MIRT van het najaar 2020 bevestigd. Op basis van een landelijk plan worden daaraan concreet gelden gekoppeld, naar verwachting in het BO MIRT van voorjaar 2022.

Ook in 2021 investeerden we in verkeersveiligheid door de toekening van subsidies vanuit het Actieprogramma Verkeersveiligheid 2021. Binnen de mogelijkheden die de coronacrisis bood, werden projecten zoveel mogelijk uitgevoerd. Mede door de gedeeltelijke sluiting van de scholen in 2020 en 2021, gingen niet alle voorgenomen projecten door. Het actieprogramma bevindt zich momenteel in een overgangsfase. We werken toe naar een nieuwe aanpak van het Rijks Strategisch Plan Verkeersveiligheid. In 2020 hadden we daarvoor regelmatig contact met de provincie. Sinds enkele malen zijn wij aangesloten bij initiatieven van het ministerie van Infrastructuur en Mobiliteit (I&M) om de regionale plannen zoveel mogelijk te laten aansluiten bij die van Rijk en provincie. Doordat de concrete aanpak van het Rijk, waaronder duidelijkheid over subsidiestromen, enige vertraging heeft opgelopen, is er nog geen sprake van een afgestemd regionaal plan. Hiervoor is in 2021 wel voorwerk gedaan. Naar verwachting komt in 2022 een defintieve regionale aanpak gereed.

2.1.7 Regionale energietransitie

In 2017 stelden we met onze partners het Energieakkoord Holland Rijnland op met daarin ambities om in 2050 een energieneutrale regio te zijn. Na de totstandkoming van het landelijke Klimaatakkoord werden dertig regio's verplicht een zogenaamde Regionale Energiestrategie (RES) op te stellen. Holland Rijnland is één van die dertig RES-regio’s. Een RES beschrijft welke strategie een regio hanteert om regionale energiedoelstellingen te bepalen en te behalen. De RES heeft een horizon tot 2030 met een doorkijk naar 2050.

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daarvoor gedaan?

De partners binnen de RES-regio stelden de RES op. Dit zijn de dertien Holland Rijnland-gemeenten, de provincie en het hoogheemraadschap. Holland Rijnland levert de programmacoördinator en vervult de functie van procesbewaker en kassier. Het budget voor de RES bestaat structureel uit een bijdrage van de dertien gemeenten en de provincie Zuid-Holland voor het Energieakkoord Holland Rijnland (€ 617.966,-). Daarnaast stelde het Rijk een rijksbijdrage vast voor de RES van in totaal € 1.258.000,-

(destijds als volgt verdeeld: €50.000,- in 2019, 708.000,- in 2020 en € 500.000,- in 2021). Dit budget loopt via de begroting van Holland Rijnland en verantwoording vindt plaats via de P&C-cyclus Holland Rijnland en via het PHO+ Energie.

Medio 2020 was de Concept RES Holland Rijnland gereed. De raden bespraken het concept waarna de RES-partners het verder uitwerkten, mede op basis van de ingediende 'Wensen en bedenkingen' en de inbreng vanuit het participatieproces. De uitwerking en het grootste deel van het scrijfproces vonden plaats in de eerste maanden van 2021. De RES 1.0 werd vervolgens in maart 2021 opgeleverd, waarna rond mei - juni 2021 besluitvorming plaatsvond in de raden van de dertien gemeenten, de Provinciale Staten en de Verenigde Vergadering (hoogheemraadschap). Dit leidde tot meerdere moties en amendementen, vooral gericht op het thema grootschalige opwek van elektriciteit. De RES 1.0 is vervolgens, samen met de moties en amendenmenten, aangeboden aan het Nationaal Programma RES. In het najaar van 2021 werkten de partners aan de uitwerking en uitvoering van de RES. Dit leidde tot een Ondersteuningsprogramma RES 1.0 eind december. Uitwerking van de RES vindt plaats bij de (overheids)partners: gemeenten, provincie en hoogheemraadschap. Deze partijen laten de RES landen in lokale energiestrategiën, uitvoeringsprogramma's, concrete projecten en maken de uitvoering ruimtelijk mogelijk door het op te nemen in bestemmings- en omgevingsplannen. De uitvoering vindt plaats door inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties, waarvan de vertegenwoordigers zitting hebben in de Programmaraad.

2.1.8 Wat heeft dat gekost?

Domein 1 Ruimte en Energie	Begroting 2021	Wijziging Begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2021	Resultaat 2021
Directe kosten	2.170.958	486.331	2.657.289	6.195.250	-3.537.961
Kosten werkorganisatie	1.100.933	-89.592	1.011.341	1.022.504	-11.163
Lasten	**3.271.891**	**396.739**	**3.668.630**	**7.217.754**	**-3.549.124**
Directe baten	-1.466.277	-60.000	-1.526.277	-5.718.851	4.192.574
Bijdragen gemeenten	-	-	-	-	-
Baten	**-1.466.277**	**-60.000**	**-1.526.277**	**-5.718.851**	**4.192.574**
Saldo van baten en lasten	**1.805.614**	**336.739**	**2.142.353**	**1.498.904**	**643.449**
Storting in reserves	-	-	-	-	-
Onttrekking uit reserves	-	-376.331	-376.331	-376.331	0
Saldo reserveringen	**-**	**-376.331**	**-376.331**	**-376.331**	**0**
Resultaat	**1.805.614**	**-39.592**	**1.766.022**	**1.122.573**	**643.449**

De duiding van het verschil op de baten en lasten is integraal opgenomen onder paragraaf 4.2.1. genaamd Toelichting op het overzicht van baten en lasten.

2.2 Maatschappij en Jeugd

2.2.1 Platform kennisdeling en beleidsafstemming sociaal domein

Het sociaal domein is continu in ontwikkeling. Om de taken voor inwoners zo goed en zo effectief mogelijk uit te voeren, delen gemeenten op regionaal niveau kennis met elkaar en stemmen zij, waar nodig, het beleid met elkaar af.

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daarvoor gedaan?

Holland Rijnland was ook in 2021 een platform voor bestuurlijk en ambtelijk overleg, waar gemeenten elkaar inspireerden, beleid afstemden en ervaring en kennis met elkaar deelden.

Inclusieve arbeidsmarkt

Holland Rijnland ondersteunde en adviseerde de arbeidsmarkregio. Hierin werken regiogemeenten, het UWV en sociale partners samen. In september 2020 lanceerde het Rijk een omvangrijk sociaal steunpakket met als belangrijk onderdeel het opzetten van regionale mobiliteitsteams om mensen van werk naar werk te leiden. Dit werd ook ingegeven vanwege de effecten die de coronacrisis had op de werkgelegenheid. Omdat er t een verloren generatie dreigde te ontstaan, zette de arbeidsmarktregio Holland Rijnland extra in op de aanpak jeugdwerkloosheid.

We liggen in Holland Rijnland redelijk op schema om in de periode tot 2025 3.700 extra banen te realiseren voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt. Deze opgave komt voort uit het landelijke Sociaal Akkoord. In de arbeidsmarktregio zetten we in op harmonisatie van instrumenten en komen zo tot een eenduidige werkgeversdienstverlening. Zo krijgen werkgevers niet te maken met verschillende maatregelen vanuit de deelnemende gemeenten in de arbeidsmarktregio. Onderdeel van deze benadering was de uniformering van instrumenten als jobcoaching en de opstapsubsidie.

De arbeidsmarkt verandert snel door technologische en maatschappelijke ontwikkelingen. Holland Rijnland ondersteunde ook in 2021 de aansluitingen van onderwijs en arbeidsmarkt en van arbeidsmarkt en economie, bijvoorbeeld met het cofinancieringsfonds. We speelden een actieve rol in de realisatie van het programma Kracht van de Verbinding in de Duin- en Bollenstreek. Ook startte het Centrum Innovatief Vakmanschap Bio Science Park.

Verder beheerde Holland Rijnland ook in 2021 het scholingsfonds, dat scholingstrajecten in tekortsectoren financiert. Denk hierbij aan de installatietechniek, de metaalindustrie en de transportsector. Door de coronacrisis startten in 2021 geen nieuwe trajecten. Op het fonds rusten nu langer lopende scholingstrajecten, die door de coronacrisis zijn uitgelopen of opnieuw worden opgestart.

Doordecentralisatie maatschappelijke zorg

De gemeenten bereiden zich samen voor op de doordecentralisatie van de maatschappelijke zorg. Dat gebeurt binnen de regionale projectorganisatie maatschappelijke zorg. De regiogemeenten spraken met elkaar af om de maatschappelijke zorg zó in te richten, dat zeer kwetsbare inwoners zo zelfstandig mogelijk in de omgeving van hun keuze kunnen wonen en deelnemen aan de lokale samenleving. Dit doen zij door, samen met ervaringsdeskundigen en zorgpartijen, de zorg in de regio te veranderen. Dat komt neer op meer ambulante hulp en meer kleinschalige woonvormen met zorg. De coronacrisis zorgde in 2021 wederom voor een hogere instroom in de maatschappelijke opvang

(voor dak- en thuislozen) en een toename van jongvolwassenen met psychische problemen op de wachtlijst van beschermd wonen.

Eind 2020 werd duidelijk dat de doordecentralisatie van maatschappelijke zorg per 2023 ingaat. Verschillende regionale werkgroepen gingen aan de slag om dit voor te bereiden. Zij richtten zich onder andere op de afstemming van de wetten Langdurige Zorg en Beschermd Wonen, de inzet van ervaringsdeskundigen, de inkoop van de regionale en subregionale voorzieningen en de de op- en afbouw van voorzieningen in de subregio's. Ook stelden zij een werkagenda op met samenwerkingsafspraken van gemeenten en het zorgkantoor voor de GGZ. Verder maakten zij afspraken over de governance van de inkoop en over een regionaal team voor de Maatschappelijke zorg. Daarnaast vond een integrale bestuurlijke sessie plaats over de aanpak van dak- en thuisloosheid.

Holland Rijnland bood ambtelijke ondersteuning aan de besluitvorming in de regionale projectorganisatie, voerde het beheer uit van het het Regionaal Investeringsfonds Maatschappelijke Zorg uitgevoerd en was trekker van de regionale werkgroep Inkoop Regionale Voorzieningen. Daarnaast verzorgt Holland Rijnland het regionale platform voor ambtelijke advisering en bestuurlijke besluitvorming.

Jeugdhulp

2021 stond in het teken van de Inkoop Jeugdhulp en de veranderende regionale samenwerking op het terein van jeugdhulp. Gemeenten pakten de uitdagingen in de jeugdhulp steeds meer lokaal en subregionaal op, passend bij hun verantwoordelijkheid. Daardoor bouwden we, volgens afspraak, de inhoudelijke inzet van Holland Rijnland verder af.

Op regionaal niveau werkten gemeenten en TWO Jeugdhulp intensief samen om te komen tot hernieuwde contracten met jeugdhulpaanbieders. Verder speelden ook de financiele tekorten in de jeugdhulp een grote rol. Gemeenten werkten gezamenlijk ideeën uit om tot een nieuwe, gemeenschappelijke regeling te komen voor de inkoop van jeugdhulp (Serviceorganisatie Zorg Holland Rijnland). Voor deze drie grote onderwerpen was veel afstemming en overleg nodig, wat grotendeels door Holland Rijnland werd verzorgd. Verder coördineerde en beheerde Holland Rijnland in 2021 het Transformatiefonds Jeugd, dat diverse inhoudelijke projecten op het gebied van jeugdhulp financierde.

In december vond de overdracht plaats van de coördinatie- en secretariaattaken op het gebied van jeugdhulp naar de ondersteuningseenheid van de gemeente Leiden. Zo wordt in 2022 volgens de nieuwe governance gewerkt.

2.2.2 Aanjaagfunctie terugdringen laaggeletterdheid

In de regio Holland Rijnland wonen naar schatting 50.000 volwassenen (tussen de 16 en 65 jaar), die moeite hebben met lezen, schrijven en omgaan met de computer. Samen met de gemeenten stelden wij in 2020 het Regionaal programma integrale aanpak Laaggeletterdheid Holland Rijnland 2020-2024 op. Hierin spraken de gemeenten af om laaggeletterdheid te bestrijden en te voorkomen

langs de actielijnen Participatie en Werk, Armoede en Schulden, Gezondheid en welzijn en Ouderbetrokkenheid.

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daarvoor gedaan?
De subregio's en hun relevante partners startten in 2021 met samenwerken op deze actielijnen gaan samenwerken en met taalpacten of uitvoeringsplannen, waarin zij hun ambities en concrete activiteiten uitwerken.
Begin 2021 besteedden wij de volwasseneneducatie aan voor drie jaar. Deze werd gund aan drie taalaanbieders in de regio, één aanbieder per subregio. De coronacrisis verhinderde op bepaalde momenten in 2021 activiteiten en lessen bij aanbieders op locatie. De formele aanbieders van volwasseneneducatie werkten op die momenten weer online met hun deelnemers en taalhuizen zochten alternatieven, zoals taalwandelingen en online taalcafés.
Holland Rijnland ondersteunde het proces en adviseerde inhoudelijk bij de totstandkoming van de taalpacten of uitvoeringsplannen en bij de aanbesteding en de uitvoering van volwasseneneducatie. Verder was Holland Rijnland trekker van de regionale werkgroep Vervolgaanpak laaggeletterdheid. We adviseerden de subregionale en lokale taalpacten en de taalhuizen over de integrale aanpak van laaggeletterdheid. Holland Rijnland vroeg tevens subsidies en co-financiering aan voor projecten ouderbetrokkenheid voor laagtaalvaardige ouders.

2.2.3 Vertegenwoordiging en coördinatie jeugdhulpregio
Regionale samenwerking op het gebied van jeugdhulp is van belang voor een effectieve uitvoering van de jeugdhulptaken van gemeenten en voor een beperking van de administratieve lasten voor jeugdhulpaanbieders. Het Rijk spreekt gemeenten niet individueel aan, maar als jeugdhulpregio. Daarom willen we een sterke gesprekspartner zijn voor het Rijk, de VNG en andere regio’s om onze doelen ten aanzien van jeugdhulp te realiseren.

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daarvoor gedaan?
Het afgelopen jaar stond, naast de inkoop, in het teken van het nieuwe regionale samenwerkingsmodel voor jeugdhulp. Gemeenten besloten daarop de jeugdhulptaken die de Strategische Eenheid van Holland Rijnland vervult op jeugdhulp anders (door de gemeenten zelf) te organiseren. Ook besloten gemeenten om een aparte Gemeenschappelijke Regeling op te richten voor de inkoop van jeugdhulp (TWO Jeugdhulp). Dit betekent dat Holland Rijnland per 2022 geen taken meer vervult in het kader van de vertegenwoordiging en coördinatie van de jeugdhulpregio Holland Rijnland. In 2021 startte daarom de afbouw hiervan.

Voorgaande jaren veranderde de structuur in de regionale samenwerking al door de opheffing van het regionale beleidsteam in 2020 en door te werken met gemeentelijke trekkers van de zorginhoudelijke segmenten. Gemeenten richten in 2021 een regionaal programmamanagementteam op dat verantwoordelijk is voor de inhoudelijke coördinatie van de regionale inkoop- en beleidsopgaven en voor de coördinatie van de projecten van het Transformatieplan Jeugd. Holland Rijnland vertegenwoordigde in 2021 de jeugdhulpregio in het landelijke netwerk J42 en het kennisnetwerk en samenwerkingsverband Werkplaats SAMEN en was betrokken bij de overgang naar het nieuwe woonplaatsbeginsel.

Holland Rijnland beheert het werkbudget van het regionale Jaarplan 2021 en het Transformatiefonds Jeugd en vervult het formele opdrachtgeverschap. Ook dit jaar kreeg het inkooptraject prioriteit.

Gemeenten beschikten niet altijd over voldoende ambtelijke capaciteit om de regionale opgaven uit het Jaarplan op te pakken. Hierdoor is een deel van het werkbudget niet besteed.

Om voldoende resultaten te krijgen en een aantal projecten door te laten lopen tot de de start van de nieuwe inkoop jeugdhulp in 2022, besloten we in 2020 om het Transformatieplan Jeugd door te laten lopen in 2021. De maatschappelijke business cases rondden we in 2021 af. Deze gaven inzicht in de mogelijke kosten en baten van projecten binnen de ontwikkellijn aansluiting jeugdhulp en passend onderwijs en voor de pilot Projectondersteuner Jeugd. Voor de pilot Samen Werken aan Veiligheid brachten we de maatschappelijke meerwaarde in kaart. Een verkenning van mogelijke bekostigingsmodellen verschafte informatie over een duurzame aanpak van het combineren van onderwijs en de inzet van jeugdhulp. Andere projecten van het Transformatieplan zijn geëvalueerd en/of krijgen de komende periode een vervolg. Gemeenten ontvangen zelf budget uit het Transformatiefonds om specifieke maatregelen en projecten op te zetten die lokaal of subregionaal bijdragen aan de transformatie van de jeugdhulp en ook een kostenverlagend effect hebben. Een deel van deze projecten loopt door in 2022. Het budget van het Transformatiefonds is in 2021 nagenoeg besteed en het beheer van Holland Rijnland eindigt in 2022.

2.2.4 Ondersteuning inkoop jeugdhulp (TWO Jeugdhulp)

Sinds de decentralisaties in het sociaal domein in 2015, zijn gemeenten verantwoordelijk voor de uitvoering van jeugdhulp. Vanuit de Jeugdwet hebben gemeenten de taak om de toegang tot zorg en ondersteuning voor jeugdigen en hun ouders te verzorgen. Tevens zijn zij verantwoordelijk om passende zorg in te kopen bij zorgaanbieders. Gemeenten willen jeugdhulp effectief organiseren en de gewenste transformatie van het sociaal domein ook door de inkoop te versnellen. De transformatie van het sociaal domein is één van de grootste operaties in de verzorgingsstaat van de laatste decennia. De gemeenten hebben hierin een leidende rol. Zij zijn verantwoordelijk voor het bieden van hulp en ondersteuning aan hun inwoners in nauwe samenwerking met diverse partners. Zorgprofessionals maken de beweging naar meer integraal en lokaalgericht werken. Van inwoners wordt gevraagd de eigen kracht aan te spreken en regie te voeren op hun eigen hulp en ondersteuningsvragen. TWO Jeugdhulp koopt voor elf van de dertien gemeenten de specialitische jeugdhulp en de hulp in het gedwongen kader in. Voor de gemeenten Alphen aan den Rijn en Kaag en Braassem koopt TWO uitsluitend de jeugdbescherming, jeugdreclassering en gesloten jeugdhulp in.

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daarvoor gedaan?

In 2021 verrichtte de TWO Jeugdhulp, een groot aantal activiteiten, deels uitgevoerd in een projectmatige aanpak en deels als structurele werkzaamheden. Veel van de werkzaamheden stonden in het teken van de inkoop 2022. Dit proces was omvangrijk. Waar in 2020 de inkoop vooral in een beleidsvormende fase zat, was 2021 het jaar waarin het inkoopproces concreet leidde tot contracten voor 2022 en daarna.

In 2021 zijn de contracten 2022 opgesteld en getoetst, doorliepen we het inschrijvingsproces bestaande uit twee inschrijvingen, waarbij we 180 inschrijvers beoordeelden op (kwaliteits)eisen en hun ingediende plan van aanpak. Deze beoordeling voerden we in samenwerking met gemeenten uit. Uiteindelijk zijn de definitieve contracten en bijhorende bijlagen opgesteld en ondertekend. In het inkoopproces zetten we tevens in op het analyseren van en het adviseren over het nieuwe zorglandschap ten aanzien van de inschrijvingen.

Naast het inkoopproces pasten we diverse werkprocessen en instrumenten aan, aan de nieuw ingekochte segmentenindeling. Denk hierbij aan de herinrichting van het dashboard met data over de regionale jeugdhulp en het opnieuw inrichten van de backoffice (kostenplaatsen, productcodes, etc), allen passend bij de nieuwe contractering en inkoopdoelen in segmenten

De financiële druk op de begroting was ook in 2021 weer voelbaar in het werk. 2021 startte met een hoog aantal cliëntenstops, wat nieuwe instroom bemoeilijkte. De 'Nee tenzij'-regeling van 2020 bleek ook in 2021 nog nodig. In 2021 werkten we tevens een afwegingskader uit om maximale bestedingsruimtes te kunnen ophogen bij cruciale functies, dit in navolging van het ophogen van de begroting. Bestuurders vroegen aandacht voor het 'piepen en kraken' van ons financieel systeem. Dit vraagt verdere uitwerking in 2022, zoals het maken van financiele progonoses over de kosten van de jeugdhulp per gemeente.
In 2021 startten we met de implementatie van het 'nieuwe' account- en contractmanagement. De eerste stappen hierin werden gezet, onder meer tijdens verschillende werksessies met gemeenten en TWO. In de werksessies verkenden we de rollen en de verantwoordelijkheden van het account- en contractmanagement, bijvoorbeeld aan de hand van casuïstiek. In 2022 denken we deze taakverdeling verder uit, door te doen, te ervaren en te reflecteren op elkaars rollen en werkwijzen. In 2022 staan ook werksessies gepland. De nieuwe taakverdeling vraagt actief aandacht en verdere ontwikkeling.
Versterking van de bedrijfsvoering van TWO Jeugdhulp was een belangrijk deel van ons werk in 2021. Ook de verandering in het woonplaatsbeginsel kostte veel tijd, met name voor projectondersteuning. De inzet in 2021 laat zich niet vangen in een paar regels. We constateren dat de reguliere werkzaamheden, naast bovenstaande onderwerpen, zijn uitgevoerd zoals opgenomen in de dienstverleningsovereenkomst. Het is goed om te benoemen dat de werkdruk of de beleving daarvan hoog was. De impact van de inkoop, het gereedmaken van nieuwe contracteren, de verandering in taakverdeling trok een sterke wissel op het personeel. Ook de gevolgen van corona waren voelbaar in 2021. Veel gesprekken met zorgaanbieders gingen over de impact van corona.

Verder kreeg in 2021 ook de interne regionale samenwerking op jeugdhulp nadere invulling. Dit resulteerde in het besluit van de gemeenten om TWO Jeugdhulp op te laten gaan in een nieuwe gemeenschappelijke regeling: de Serviceorganisatie Zorg (SOZ) Holland Rijnland. De officiele overgang is nu voorzien per 1 januari 2023.

2.2.5 Uitvoering jeugdbeschermingstafel

De Jeugdbeschermingstafel (JBT) is de wijze waarop we (vanaf 1 januari 2015) zaken toeleiden naar de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK). Het doel van het JBT-overleg is om ouders en minderjarigen toe te leiden naar de meest passende vorm van hulp, hen weer in hun kracht te zetten en om te zware vormen van hulp te voorkomen (conform de Jeugdwet). Tijdens het overleg wordt bekeken of er nog mogelijkheden zijn in het vrijwillig kader of dat een onderzoek door de RvdK onvermijdelijk is. Daarnaast beziet de JBT of continuering van hulpverlening op het snijvlak tussen vrijwillig en gedwongen, nog op elkaar aansluit en wat dit concreet betekent voor de veiligheid van betrokken minderjarigen. Tevens signaleert de JBT knelpunten in de keten om zo de samenwerking te bevorderen en de veiligheid van minderjarigen te borgen.

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daarvoor gedaan?

In 2021 behandelde de JBT in totaal 183 nieuwe zaken. Hiervan waren er 161 reguliere Verzoeken Tot Onderzoek (VTO's), vijf verzoeken tot hulpverlening en zeventien VTO's waarvoor een verzoek tot een gezagsbeëindigende maatregel zijn ingediend. Van de 161 reguliere VTO's zijn er veertien behandeld die in 2020 waren ingediend en uiteindelijk besproken in 2021.
Naast bovengenoemde nieuwe zaken, vonden er in 2021 in totaal 36 evaluatieoverleggen plaats aan de Jeugdbeschermingstafel. Dit betroffen zaken waarbij bij een eerste overleg aan de Jeugdbeschermingstafel werd besloten tot een uitgesteld raadsonderzoek. Vervolgens werden deze, na een termijn van maximaal zes maanden, geëvalueerd aan de Jeugdbeschermingstafel.
Gezinnen kunnen worden gemeld bij de JBT op basis van het woonplaatsbeginsel. Het overgrote deel (48 gezinnen) van de meldingen, betroffen gezinnen woonachtig in de gemeente Leiden. Alphen aan den Rijn (36 gezinnen) staat op de tweede plaats en Katwijk (26 gezinnen) op de derde plaats.

2.2.6 Regionaal Bureau Leerplicht (RBL)

Alle kinderen in Nederland hebben recht op onderwijs en moeten de kans krijgen zich te ontwikkelen om zo een positieve basis te leggen voor hun toekomst. Door zich te ontplooien en onderwijs te volgen, worden zij toegerust om deel te nemen aan de samenleving en vergroten zij de kans op een arbeidsplek aansluitend bij hun talenten en interesses.

Het RBL voert voor elf gemeenten (de hele regio Holland Rijnland, met uitzondering van Alphen aan den Rijn en Nieuwkoop) de leerplicht en RMC-taken (taken rondom het voorkomen en terugdringen van voortijdig schoolverlaten) uit. Het regionaal uitvoeren van deze taken heeft veel voordelen, zoals eenduidig beleid, een hogere kwaliteit, efficiency en schaalvoordelen. Daarnaast is het makkelijk samenwerken met andere regionaal georganiseerde partners zoals scholen.

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daarvoor gedaan?

In het eigen jaarverslag over schooljaar 2020/2021 rapporteert het RBL *inhoudelijk* over haar doelstellingen, taken en geboekte resultaten. De *financiële* verantwoording loopt via de jaarrekening van Holland Rijnland.

Financiering van activiteiten

Naast de bijdrage vanuit de algemene middelen van Holland Rijnland, is de RMC-subsidie de belangrijkste inkomstenbron voor het RBL. Dit is een rijkssubsidie die alle RMC-regio's jaarlijks ontvangen voor het uitvoeren van hun taken. De RMC-subsidie wordt jaarlijks geïndexeerd en

bedroeg in 2021 zo'n € 940.000. Daarnaast voert het RBL het beheer over een gemeentelijk fonds van € 200.000 per jaar. Dit fonds financiert regionale projecten die voortijdig schoolverlaten voorkomen of tegengaan. Voor de gemeente Leiden voerde het RBL een aantal extra, aanvullende taken uit, gefinancierd vanuit een individuele subsidie.

In verband met de corona-crisis en de verwachte impact op de jeugdwerkloosheid ontving het RBL een extra subsidie voor het uitvoeren van RMC-taken. Met deze subsidie (van ruim € 170.000), te verdelen over de periode 2021-2024, breidde het RBL het huisbezoekenteam verder uit en specialiseerde dit team.

2.2.7 Wat heeft dat gekost

Domein 2 Maatschappij en Jeugd	Begroting 2021	Wijziging Begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2021	Resultaat 2021
Directe kosten	938.920	2.104.551	3.043.471	2.494.505	548.966
Kosten werkorganisatie	3.408.698	-35.258	3.373.440	3.340.833	32.607
Lasten	**4.347.618**	**2.069.293**	**6.416.911**	**5.835.338**	**581.573**
Directe baten	-832.686	-855.905	-1.688.591	-1.384.038	-304.553
Bijdragen gemeenten	-	-	-	-	-
Baten	**-832.686**	**-855.905**	**-1.688.591**	**-1.384.038**	**-304.553**
Saldo van baten en lasten	**3.514.932**	**1.213.388**	**4.728.320**	**4.451.300**	**277.020**
Storting in reserves	-	-	-	-	-
Onttrekking uit reserves	-	-1.484.315	-1.484.315	-1.484.315	0
Saldo reserveringen	**-**	**-1.484.315**	**-1.484.315**	**-1.484.315**	**0**
Resultaat	**3.514.932**	**-270.927**	**3.244.005**	**2.966.985**	**277.020**

Ondersteuning inkoop jeugdhulp (TWO)	Begroting 2021	Wijziging Begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2021	Resultaat 2021
TWO	2.072.991	-534.601	1.538.390	1.683.811	-145.421
Overhead (TWO specifiek)	-	520.808	520.808	646.443	-125.635
Saldo TWO inclusief overhead	**2.072.991**	**-13.793**	**2.059.198**	**2.330.254**	**-271.056**

De duiding van het verschil op de baten en lasten is integraal opgenomen onder paragraaf 4.2.1. genaamd Toelichting op het overzicht van baten en lasten.

2.3 Strategisch positioneren

2.3.1 Cofinanciering

In 2016 stemde het algemeen bestuur in met het Cofinancieringsfonds Holland Rijnland. Het fonds is bedoeld voor bovengemeentelijke initiatieven uit de regio die een innovatief karakter hebben en een bijdrage leveren aan de Regionale Agenda van Holland Rijnland. Sinds de instelling van het fonds besloot het Dagelijks Bestuur van Holland Rijnland, met advies van het Portefeuillehoudersoverleg, om aan een groot aantal initiatieven een financiële bijdrage te verstrekken. De bijdrage kan binnen een bepaald jaar worden uitgekeerd, maar loopt soms ook over meerdere jaren.

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daarvoor gedaan?

In 2021 honoreerden we vier projecten:

1) Circular Changes

Dit project richt zich op de ontwikkeling van een plasmatoorts die materialen uit elkaar haalt. De toorts bereikt hoge temperaturen, waardoor bijvoorbeeld elektronisch materiaal wordt afgebroken en vervolgens gerecycled. De opzet is deze toorts door 3D-printers te laten fabriceren. Dit maakt grootschalige toepassing mogelijk. Deze vinding kan een belangrijke toepassing worden in de circulaire economie. Het project wordt uitgevoerd bij de fabriek Grimbergen in Alphen aan den Rijn.

2) Onderwijs arbeidsmarkt Bio Science park Leiden

Dit project versterkt de verbinding tussen bedrijfsleven en onderwijs. Het is van belang dat onderwijs meegaat in vernieuwingen in het bedrijfsleven en andersom dat het bedrijfsleven profiteert van onderwijs en onderzoek. Dit project is een samenwerking van de brede onderwijskolom, het bedrijfsleven en de gemeenten.

3) Groene Hart Waterstof

Dit project is gericht op het verwerken van bermafval tot biochar en waterstof. Biochar fungeert als compost en is een vervanger van veen. Veen wordt nu geïmporteerd en de winning ervan heeft een negatieve invloed op het milieu. Biochar heeft veel toekomst voor de bomenteelt in Boskoop. Bij de vergisting komt tevens waterstof vrij. Het project is een samenwerking tussen aannemingsbedrijf Vermeulen, Nett Energy en advisbureau Delphy. Het project is een mooi voorbeeld hoe circulaire economie in de praktijk vorm kan krijgen.

4) Talent op Maat

Een leven lang ontwikkelen wordt steeds belangrijker als uitgangspunt op de arbeidsmarkt. Werknemers moeten wendbaar zijn en makkelijk kunnen overstappen van de ene naar de andere baan. Hiervoor is het in kaart brengen van persoonlijke vaardigheden van groot belang. Talent op Maat is gericht op het systematisch in kaart brengen van die vaardigheden. In de pilot worden vacatures uitgwerkt op vaardigheden en verbonden met werkgevers. De pilot startte binnen de gemeenten van Economie071 en zijn nu uitgerold naar de gehele arbeidsmarktregio Holland Rijnland.

Naast de gehonoreerde projecten lopen een groot aantal projecten door. Naast het werven van nieuwe projecten, monitort Holland Rijnland de voortgang van die lopende projecten en zorgt dat verantwoording wordt afgelegd.

2.3.2 Wat heeft dat gekost?

Domein 3 Strategisch positioneren	Begroting 2021	Wijziging Begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2021	Resultaat 2021
Directe kosten	287.504	-	287.504	30.000	257.504
Kosten werkorganisatie	-	-	-	-	-
Lasten	**287.504**	**-**	**287.504**	**30.000**	**257.504**
Directe baten	-	-	-	-	-
Bijdragen gemeenten	-	-	-	-	-
Baten	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Saldo van baten en lasten	**287.504**	**-**	**287.504**	**30.000**	**257.504**
Storting in reserves	-	-	-	-	-
Onttrekking uit reserves	-	-	-	-	-
Saldo reserveringen	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Resultaat	**287.504**	**-**	**287.504**	**30.000**	**257.504**

De duiding van het verschil op de baten en lasten is integraal opgenomen onder paragraaf 4.2.1. genaamd Toelichting op het overzicht van baten en lasten.

2.4 Organisatie en samenwerking

2.4.1 Overhead

In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) definiëren we overhead als "alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van het primaire proces".

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daarvoor gedaan?

Waar het personeel betreft, behoren binnen Holland Rijnland tot de overhead:

- Leidinggevenden primair proces (hiërarchisch)
- Control, informatie- en beveiligingsbeleid
- Interne en externe communicatie
- Bestuurszaken en bestuursondersteuning
- Documentatie en informatieverstrekking (DIV) (inclusief expertiseontwikkeling en advies over de procesinrichting)
- Managementondersteuning primair proces

Binnen het programma Overhead faciliteren we bestuurlijke overleggen, organiseren we Themacafés en regiomidddagen en maken we een slag in de verbetering van de P&C-cyclus. Een manager of leidinggevende drukt volledig op het programma Overhead, ongeacht of deze voor een deel van zijn tijd ook inhoudelijke taken vervult. Voor de leidinggevenden van Holland Rijnland geldt dat zij voor een belangrijk deel van hun tijd inhoudelijke taken vervullen. Andere overheadtaken, zoals HRM en ICT, voert Servicepunt71 uit. De bijdrage aan Servicepunt71 voor het leveren van de bedrijfsvoering, komt eveneens terug in dit programma. Daarnaast behoren ook tot de overhead:

- de kosten voor de huisvesting om de algemene taken van de eigen organisatie uit te voeren;
- de verzekeringskosten en opleidingskosten voor personeel;
- de bijdrage aan een verbonden partij, voor zover deze verbonden partij werkzaam is voor het taakveld Overhead.

2.4.2 Wat heeft dat gekost?

Domein 4 Organisatie en samenwerking	Begroting 2021	Wijziging Begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2021	Resultaat 2021
Directe kosten	133.098	1.336.899	1.469.997	1.580.185	-110.188
Kosten werkorganisatie	2.583.352	-761.380	1.821.972	1.947.891	-125.919
Lasten	**2.716.450**	**575.519**	**3.291.969**	**3.528.076**	**-236.107**
Directe baten	-	-15.000	-15.000	-65.509	50.509
Bijdragen gemeenten	-	-	-	-	-
Baten	**-**	**-15.000**	**-15.000**	**-65.509**	**50.509**
Saldo van baten en lasten	**2.716.450**	**560.519**	**3.276.969**	**3.462.566**	**-185.597**
Storting in reserves	-	-	-	-	-
Onttrekking uit reserves	-	-	-	-	-
Saldo reserveringen	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**

Domein 4 Organisatie en samenwerking	Begroting 2021	Wijziging Begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2021	Resultaat 2021
Resultaat	**2.716.450**	**560.519**	**3.276.969**	**3.462.566**	**-185.597**

Domein 4 Organisatie en samenwerking is gelijk aan overhead.

De duiding van het verschil op de baten en lasten is integraal opgenomen onder paragraaf 4.2.1. genaamd Toelichting op het overzicht van baten en lasten.

2.5 Algemene dekkingsmiddelen

De middelen die Holland Rijnland ontvangt vanuit de deelnemende gemeenten zijn opgenomen in het programma Algemene Dekkingsmiddelen. De bijdrage van de gemeenten bestaan uit:

- Een regulier deel;
- De bijdrage voor de TWO Jeugdhulp;
- De bijdrage voor frictie- en transitie.

Overige inkomsten van bijvoorbeeld de provincie of de bijdrage voor het RIF, zijn opgenomen in de desbetreffende paragraaf van de jaarstukken.

Domein 5 Algemene Dekkingsmiddelen	Begroting 2021	Wijziging Begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2021	Resultaat 2021
Directe kosten	-	-	-	6.055	-6.055
Kosten werkorganisatie	-	-	-	-	-
Lasten	**-**	**-**	**-**	**6.055**	**-6.055**
Directe baten	-	-	-	-6.055	6.055
Bijdragen gemeenten	-8.324.500	-	-8.324.500	-8.324.499	-1
Baten	**-8.324.500**	**-**	**-8.324.500**	**-8.330.554**	**6.054**
Saldo van baten en lasten	**-8.324.500**	**-**	**-8.324.500**	**-8.324.499**	**-1**
Storting in reserves	-	-	-	-	-
Onttrekking uit reserves	-	-250.000	-250.000	-250.000	0
Saldo reserveringen	**-**	**-250.000**	**-250.000**	**-250.000**	**0**
Resultaat	**-8.324.500**	**-250.000**	**-8.574.500**	**-8.574.499**	**-1**

3 Jaarverslag Paragrafen

3.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

De deelnemende gemeenten zijn op grond van de gemeenschappelijke regeling geheel en gezamenlijk verantwoordelijk voor de financiële situatie bij het samenwerkingsorgaan en ook voor mogelijke tekorten of financiële tegenvallers. Dit betekent dat Holland Rijnland geen weerstandsvermogen en weerstandscapaciteit hoeft te hebben (zie kader). Het samenwerkingsorgaan Holland Rijnland heeft wel een algemene reserve die eventueel kan worden ingezet bij eventuele risico's.

De deelnemende gemeenten worden minimaal driemaal per jaar geïnformeerd over het verloop van de begroting van Holland Rijnland door middel van de begroting, de Tussentijdse rapportage (Turap) en de jaarrekening. Indien aan de orde, informeert het dagelijks bestuur het algemeen bestuur over tussentijdse wijzigingen. Eventuele risico's worden zo spoedig mogelijk gemeld. Op basis van deze informatie worden de gemeenten in staat geacht voldoende voorzieningen in de eigen begroting te treffen. Deze eventuele risico's kunnen worden betrokken in het geheel van de door de gemeenten gelopen risico's. Daarom is er geen afzonderlijke risicoreserve bij de gemeenschappelijke regeling aangehouden.

Weerstandsvermogen
Het vermogen van Holland Rijnland om onverwachte financiële tegenvallers op te kunnen vangen.
Risico's
Onder risico's wordt verstaan alle voorzienbare risico's waarvoor geen voorzieningen zijn gevormd, of die niet tot afwaardering van activa hebben geleid en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot het balanstotaal of de financiële positie.

Risico's uit reguliere bedrijfsvoering
Elke organisatie kent risico's uit rde eguliere bedrijfsvoering, zo ook Holland Rijnland. Oorzaken hiervan kunnen gelegen zijn in onder meer:

- Automatisering / datalek
- Aanbestedingsprocedure

Er zijn processen ingericht om deze risico's zoveel mogelijk te beperken. De maximale omvang van eventueel optredende risico's worden geraamd op € 100.000 (afgerond), zijnde 1% van de begrote lasten.

Financiële kengetallen

Het BBV schrijft voor dat enkele kengetallen in de jaarrekening worden opgenomen die kunnen helpen bij de beoordeling van de financiële positie. Deze kengetallen staan in onderstaande tabel.

Jaarverslag	Verloop van de kengetallen		
Kengetallen:	**Jaarrekening 2020**	**Begroting 2021**	**Jaarrekening 2021**
Netto schuldquote	-17,6%	-26,5%	-10,5%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-17,6%	-26,5%	-10,5%
Solvabiliteitsratio	5,7%	4,9%	2,8%
Structurele exploitatieruimte	3,4%	0,0%	1,8%

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft aan in welke mate de schuldenlast van een organisatie een risico kan vormen voor de financiële positie. Dit wordt berekend door de schulden te verminderen met de vorderingen en dit te delen door de omzet van een bepaald jaar. Als bijvoorbeeld de netto schuldquote 100% is, betekent dit dat het totaal aan schulden minus vorderingen gelijk is aan de jaarlijkse omzet van de organisatie. Dit kan een risico vormen voor de organisatie doordat een stijging van de rente bij een hoge schuldquote een groot effect kan hebben op de rentelasten binnen de exploitatie.

Voor de jaarrekening 2020 geldt zelfs een negatieve netto schuldquote. Dit betekent dat het totaal van de vorderingen hoger is dan het totaal van de schulden. De netto schuldquote, gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen, houdt ook rekening met leningen die de organisatie aan derden uitgeeft. Omdat Holland Rijnland geen leningen uitgeeft, is dit gelijk aan de netto schuldquote.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio is de verhouding tussen het eigen vermogen (reserves) en het balanstotaal. Aan dit percentage valt dus af te lezen welk aandeel van de bezittingen van de organisatie is gefinancierd met eigen vermogen. De rest is gefinancierd met leningen. Aangezien Holland Rijnland reserves van beperkte omvang heeft, is de solvabiliteitsratio zeer laag.

Structurele exploitatieruimte

Structurele exploitatieruimte is een indicator om aan te geven hoeveel ruimte er structureel beschikbaar is in de begroting. Dit wordt berekend door het saldo van structurele baten en lasten te delen door de totale baten. Hoe hoger dit kengetal is, hoe meer ruimte er beschikbaar is om de begroting bij te sturen als dat nodig is.

Holland Rijnland wordt grotendeels gefinancierd door de deelnemende gemeenten. In die zin is er meerjarig geen sprake van exploitatieruimte. Wel kan het voorkomen dat in een jaar in de realisatie een resultaat wordt behaald zodat er sprake is van enige structurele exploitatieruimte bij de jaarrekening.

Onderstaande tabel toont een normering waartegen de diverse ratio's kunnen worden afgezet.

Normering			
Kengetallen:	**Voldoende**	**Matig**	**Onvoldoende**
Netto schuldquote	< 100%	100% > < 130%	> 130%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	< 100%	100% > < 130%	> 130%
Solvabiliteitsratio	> 50%	30% < > 50%	< 30%
Structurele exploitatieruimte	> 0,6%	0% > < 0,6%	0%

3.2 Financiering

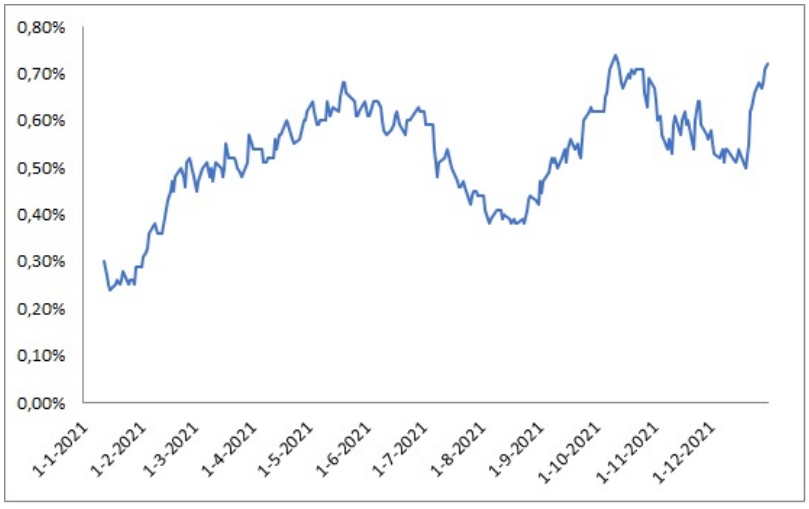
Inleiding

In de paragraaf financiering lichten we de ontwikkelingen en beleidskeuzes toe voor 2021 in een onderdeel "algemene ontwikkelingen" en een onderdeel "ontwikkelingen Holland Rijnland". Onder de "algemene ontwikkelingen" komen de renteontwikkelingen en ontwikkelingen van de wet- en regelgeving aan de orde. De "ontwikkelingen Holland Rijnland" richten zich specifiek op de renterisiconorm, de kasgeldlimiet en de financiering van Holland Rijnland.

Algemene ontwikkelingen

Renteontwikkelingen

De gemiddelde kapitaalmarktrente (= langlopende financiering) voor rentevaste en lineaire leningen met een looptijd van twintig jaar is over 2021 uitgekomen op 0,52%. In 2020 was de gemiddelde rente 0,41%. De rente laat in de eerste maanden van 2021 een stijging zien, een rentedaling gedurende de zomer en opnieuw een rentestijging in de herfst.

De rente op de geldmarkt (= kortlopende financiering) wordt voornamelijk bepaald door het rentebeleid van de Europese Centrale Bank (ECB). De ECB gebruikt de rentestand om te sturen op de inflatie. Het belangrijkste tarief van de ECB is de herfinancieringsrente. De herfinancieringsrente is in 2021 niet aangepast (0%). De depositorente die de ECB hanteert is voor de geldmarkt de ondergrens. De depositorente is in 2021 niet aangepast (-0,5%), met als gevolg lage rentetarieven op (kas)geldleningen met een korte looptijd.

Ontwikkelingen Holland Rijnland

Beleidsverantwoording treasury

De exploitatietekorten van het samenwerkingsorgaan worden gefinancierd door de dertien deelnemende gemeenten. Op basis van de vastgestelde begroting wordt de geraamde gemeentelijke bijdrage als voorschot in rekening gebracht in de maand december van het lopende begrotingsjaar. Bij de vaststelling van de jaarrekening wordt de definitieve bijdrage over het betreffende jaar vastgesteld. Het rekeningresultaat wordt verrekend met de algemene reserve tenzij het algemeen bestuur anders besluit. Daarnaast zijn er geldstromen van ministeries en provincie waarvan de bedragen worden doorgegeven naar de betreffende instanties.

De treasury-functie binnen Holland Rijnland dient uitsluitend de publieke taak. Holland Rijnland heeft momenteel geen externe langlopende en kortlopende financieringmiddelen in portefeuille. Wel heeft Holland Rijnland een beperkte kredietfaciliteit op de rekening courant bij de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). Eventuele positieve saldi op de rekening courant worden afgestort in de schatkist van het Rijk.

Kasgeldlimiet

De gemiddelde vlottende schuld, over drie maanden gezien, is voor een gemeente gelimiteerd op 8,2% van het begrotingstotaal. In onderstaande tabel is de ontwikkeling van deze kasgeldlimiet in 2021 weergegeven:

Omschrijving	Gemiddelde netto vlottende schuld	Kasgeldlimiet	Ruimte (=+) of Overschrijding
eerste kwartaal 2021	-47.883.042	871.124	48.754.166
tweede kwartaal 2021	-60.051.053	871.124	60.922.177
derde kwartaal 2021	-66.222.393	871.124	67.093.517
vierde kwartaal 2021	-65.624.460	871.124	66.495.584

In 2021 overschreden we de kasgeldlimiet niet.

Renterisiconorm

Over de langlopende schuld mogen de jaarlijkse aflossingen en renteherzieningen niet meer bedragen dan 20% van het begrotingstotaal. In onderstaande tabel is de ontwikkeling van deze renterisiconorm in 2021 weergegeven:

Omschrijving	2020	2021
Begrotingstotaal	9.864.768	10.623.463
Wettelijk percentage	20%	20%
Renterisiconorm	1.972.954	2.124.693
Bedrag waarover renterisico wordt gelopen (aflossingen)	0	0
Ruimte onder renterisiconorm	1.972.954	2.124.693

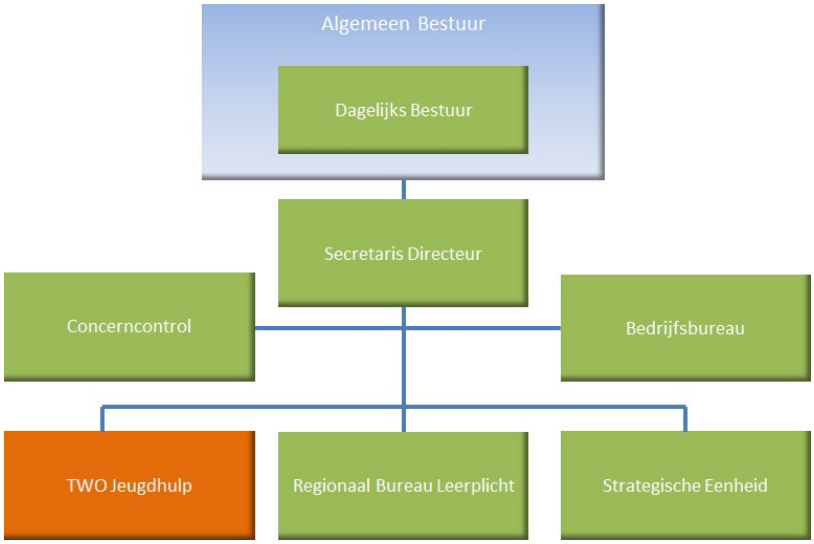
Holland Rijnland heeft geen lopende langlopende leningen. Als gevolg hiervan loopt Holland Rijnland geen renterisico op herfinancieringen en voldoen we aan de renterisiconorm.

Schatkistbankieren
Gedurende 2021 zijn de overtollige middelen afgestort in de schatkist van het Rijk om binnen de gestelde doelmatigheidsdrempel te blijven.
Conform de vereisten in het BBV (art 52c) is in de toelichting op de balans het drempelbedrag vermeld en, per kwartaal, het bedrag aan middelen dat Holland Rijnland buiten de schatkist van het Rijk heeft aangehouden.

3.3 Bedrijfsvoering

Organisatie Holland Rijnland
De organisatie bestaat uit de volgende organisatieonderdelen:
- Strategische eenheid
- Regionaal Bureau Leerplicht (RBL)
- Bedrijfsbureau (inclusief Urgentiecommissie, Verkeersveiligheid, Regiotaxi en DIV)
- TWO Jeugdhulp

De bedrijfsvoeringstaken ICT, HRM, facilitaire zaken, financiën, juridische zaken en inkoop worden uitgevoerd door Servicepunt 71. De leiding van de organisatie ligt bij de secretaris-directeur. Concerncontrol adviseert de secretaris-directeur maar is een zelfstandige functie die uit de lijnorganisatie is gehaald vanwege de gewenste onafhankelijke positie ten opzichte van de lijnorganisatieonderdelen.

Personele zaken
Organisatieontwikkeling staat nog steeds hoog op de agenda. Het in 2017 vastgestelde opleidingsbeleid wordt vertaald in per jaar opgestelde opleidingsplannen. Verplichte opleidingen zoals voor leerplichtambtenaren en medewerkers in de bedrijfshulpverlening, vormen een belangrijk onderdeel daarvan. Daarnaast wordt ruimte geboden aan individuele ontwikkelwensen. In tegenstelling tot 2020 is het beschikbare opleidingsbudget, ondanks Corona, in 2021 veel beter benut.

Het ziekteverzuimcijfer is gestegen van 3,3% in 2020 naar 4,5% in 2021. Ondanks de stijging blijft het percentage wel onder het gemiddelde van 4,8% bij de overheid of in gemeenten. De stijging wordt veroorzaakt door een hoger aantal ‘langverzuimers’ en ‘zeer-langverzuimers’.

Beleidsindicatoren
Als gevolg van de BBV-wijzigingen zijn met ingang van 1 januari 2018 beleidsindicatoren opgenomen. Met deze beleidsindicatoren is het via de website 'waarstaatjegemeente.nl' beter mogelijk de resultaten van gemeenten onderling te vergelijken. Van deze indicatoren vallen er een aantal onder het hoofdtaakveld Bestuur en Organisatie. Omdat het voornamelijk overhead-gerelateerde indicatoren betreft, worden ze in deze paragraaf opgenomen. Het betreft de volgende indicatoren:

Beleidsindicator	Eenheid	Periode	Holland Rijnland Begroting 2021	Holland Rijnland Jaarrekening 2021
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2021	0,11	0,11
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2021	0,11	0,11
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	2021	€ 11,13	€ 15,05
Externe inhuur	Kosten inhuur als % van totale loonsom incl inhuur	2021	8,6%	31,9%
Overhead	% van de totale lasten	2021	25,6%	21,2%

3.4 Vennootschapsbelasting

Holland Rijnland is niet Vennnootschapsbelasting(Vpb) -plichtig voor het jaar 2021. Voor de activiteiten rond jeugdhulp, leerplicht, de beleidsagenda, de woonruimteverdeling en detachering van personeel, is geen sprake van een onderneming en dus ook niet van Vpb-plicht. Bij de activiteit Collectief Vraagafhankelijk Vervoer (CVV) kan Holland Rijnland een beroep doen op de vrijstelling in de Vpb voor dienstverleningsovereenkomsten. Per saldo is er dus geen sprake van een Vpb-plicht voor Holland Rijnland.

3.5 Heffingen en Leges

Voor één van de overige uitvoerende taken worden leges geïnd, namelijk bij de uitvoering van de woonruimteverdeling voor de toetsing van urgentieverzoeken. Het gaat om een bedrag van € 65 per aanvraag voor een urgentie of een stadvernieuwingsurgentie. In 2021 is een bedrag van circa €20.995 aan leges ontvangen. Begroot was een bedrag van €35.455. De onkosten voor het programma Overige uitvoerende taken, woonruimteverdeling onderdeel urgentieverlening worden vooral gedekt uit de reguliere bijdragen van alle deelnemende gemeenten.

3.6 Onvoorzien

De verplichting, conform artikel 28b van de BBV, een post onvoorzien op te nemen, is niet op Holland Rijnland van toepassing.Artikel 30a van de Gemeenschappelijke Regeling Holland Rijnland bepaalt dat deelnemende gemeenten er steeds zorg voor dragen dat Holland Rijnland te allen tijde beschikt over voldoende middelen om aan al zijn verplichtingen jegens derden te kunnen voldoen.

4 Jaarrekening 2021

4.1 Balans en toelichting op de balans

ACTIVA	31-12-2020		31-12-2021	
VASTE ACTIVA				
Immateriële vaste activa		**0**		**0**
Materiële vaste activa		**65.485**		**42.145**
- Overige investeringen met een economisch nut	65.485		42.145	
Financiële vaste activa		**0**		**0**
- Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd ≥ 1 jaar	0		0	
Totaal vaste activa		**65.485**		**42.145**
VLOTTENDE ACTIVA				
Voorraden		**0**		**0**
Uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar		**53.950.828**		**58.841.981**
- Vorderingen op openbare lichamen	327.062		54.069	
- Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd < 1 jaar	53.612.586		58.785.650	
- Overige vorderingen	11.180		2.262	
Liquide middelen		**329.577**		**691.010**
- Kassaldi	0		0	
- Bank- en girosaldi	329.577		691.010	
Overlopende activa		**723.202**		**899.936**
- De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel	354.313		497.358	
- Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	368.888		402.578	
Totaal vlottende activa		**55.003.608**		**60.432.928**
Totaal generaal		**55.069.093**		**60.475.072**

PASSIVA	31-12-2020		31-12-2021	
VASTE PASSIVA				
Eigen vermogen		**3.120.337**		**1.666.519**
- Algemene reserve	200.000		0	
- Bestemmingsreserves	1.396.997		674.144	
- Nog te bestemmen resultaat / Af te rekenen met de gemeenten	1.523.341		992.375	
Voorzieningen		**0**		**0**
Vaste schulden met een rentetypische looptijd ≥ 1 jaar		**0**		**0**
Totaal vaste passiva		**3.120.337**		**1.666.519**
VLOTTENDE PASSIVA				
Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd < 1 jaar		**11.889.542**		**16.451.442**
- Kasgeldleningen	0		0	
- Overige schulden	11.889.542		16.451.442	
Overlopende passiva		**40.059.214**		**42.357.111**
- Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	4.157.108		6.014.699	
- De van overige Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren	35.402.105		36.342.412	
- Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	500.000		0	
Totaal vlottende passiva		**51.948.756**		**58.808.554**
Totaal generaal		**55.069.093**		**60.475.072**
- Gewaarborgde geldleningen		**0**		**0**
- Garantstellingen		**0**		**0**

4.1.1 Grondslagen voor de waardering en resultaatbepaling

Inleiding

De jaarrekening 2021 is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) daarvoor geeft.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en de passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders vermeld, worden activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden. Voor aanvullende informatie over de waardering van activa, zie verderop bij 'Overige investeringen met economisch nut'.

Baten en Lasten

De baten en de lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij vóór het opmaken van de jaarrekening bekend zijn .

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Denk daarbij aan componenten zoals ziektekostenpremies ten behoeve van gepensioneerden, verlofaanspraken en dergelijke.

Lastenneming groenprogramma

Op basis van de aangepaste comptabiliteitsvoorschriften zijn de subsidielasten voor het groenprogramma toegerekend naar rato van de voortgang van de individuele projecten.

Stelselwijziging lastenneming cofinaciering

Op basis van de aangepast comptabiliteitsvoorschriften zijn de subsidielasten voor cofinanciering toegerekend naar rato van de voortgang van de individuele projecten. Het effect van deze verantwoordingswijze leidt tot een incidenteel voordeel van €257.000.

Kassiersfunctie Jeugdzorg

Holland Rijnland verzorgt namens twaalf van de dertien gemeenten de inkoop van jeugdzorg en de daaruit voortvloeiende betalingen aan zorgaanbieders. Hiervoor betalen gemeenten voorschotten aan Holland Rijnland. De basis hiervoor zijn mandaten van de twaalf colleges aan Holland Rijnland. Daarnaast sloten de twaalf colleges en Holland Rijnland een dienstverleningsovereenkomst. Uitvoering is voor rekening en risico van de gemeenten. Holland Rijnland vervult uitsluitend een kassiersfunctie. Hiervoor opende Holland Rijnland één bankrekening bij de BNG en één bij de schatkist. Deze zijn in de balans opgenomen. De per 31 december 2021 op kasbasis resterende voorschotten aan zorgaanbieders en ontvangen voorschotten van gemeenten, zijn eveneens in de balans opgenomen. Zie respectievelijk de overlopende activa en overlopende passiva.

Pensioenen

Holland Rijnland waardeert de pensioenverplichtingen volgens de ‘verplichting aan de pensioenuitvoerder benadering’. In deze benadering wordt de aan de pensioenuitvoerder te betalen premie als last verantwoord. De pensioenen van de werknemers van Holland Rijnland zijn ondergebracht bij het ABP (bedrijfstakpensioenfonds).

Vennootschapsbelasting (vpb)
Holland Rijnland is niet Vpb-plichtig voor het jaar 2021. Voor de activiteiten jeugdhulp, Regionaal Bureau Leerplicht, de beleidsagenda, de woonruimteverdeling en detachering van personeel is geen sprake van een onderneming. Hierdoor is er geen Vpb-plicht. Bij de activiteit collectief vervoer kan Holland Rijnland een beroep doen op de vrijstelling in de Vpb voor dienstverleningsovereenkomsten. Per saldo is er dus geen sprake van een Vpb-plicht voor Holland Rijnland.

4.1.2 Toelichting op de balans

Toelichting op de activa
Vaste activa
Materiële vaste activa met economisch nut
Overige investeringen met economisch nut
De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de historische verkrijgingsprijs verminderd met de gedane afschrijvingen en eventuele investeringsbijdragen. De investeringen worden geactiveerd inclusief BTW, omdat de BTW voor Holland Rijnland een onderdeel van de kosten vormt.

Op basis van artikel 7 van de financiële verordening van Holland Rijnland over het waarderings- en afschrijvingsbeleid van de vaste activa wordt de afschrijvingstermijn bepaald. De materiële vaste activa met economisch nut, zoals bedoeld in artikel 35 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten, worden, te beginnen in het jaar na aanschaf, lineair afgeschreven, afhankelijk van de economische levensduur, in maximaal:
- 10 jaar voor telefooninstallaties, bekabeling en meubilair;
- 5 jaar voor automatiseringsapparatuur;
- 5 jaar voor software met een verkrijgingprijs van groter dan € 1.500.

De afschrijving van de niet genoemde soorten investeringen wordt afgestemd op de verwachte economische levensduur.

Materiele vaste activa	Boekwaarde 31-12-2020	Boekwaarde 31-12-2021
- Overige investeringen met een economisch nut	65.485	42.145
Totaal materiele vaste activa	**65.485**	**42.145**

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de overige investeringen met een economisch nut.

	Boekwaarde 31-12-2020	Investeringen	Des-investeringen	Af-schrijvingen	Bijdragen van derden	Af-waarderingen	Boekwaarde 31-12-2021
ICT verhuizing 2016	14.911	0	0	14.911	0	0	0
Meubilair 2016	50.574	0	0	8.429	0	0	42.145
Totaal	**65.485**	**0**	**0**	**23.340**	**0**	**0**	**42.145**

Er zijn geen investeringen gedaan in 2021.

Vlottende activa

- Vorderingen

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar	Boekwaarde 31-12-2020	Boekwaarde 31-12-2021
- Overige vorderingen op openbare lichamen	327.062	54.069
- Uitzettingen in 's Rijks schatkist	53.612.586	58.785.650
- Debiteuren algemeen	11.180	2.262
- Nog te ontvangen bedragen	0	0
Totaal uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar	**53.950.828**	**58.841.981**

- Schatkistbankieren

Conform de wet FIDO is Holland Rijnland verplicht om overtollige middelen, boven de doelmatigheidsdrempel, aan te houden in de schatkist van het Rijk. Vanaf 1 juli 2021 is de doelmatigheidsdrempel verhoogd. Voor de eerste twee kwartalen van 2021 bedraagt de doelmatigheidsdrempel € 250.000 voor de laatste twee kwartalen bedraagt de doelmatigheidsdrempel € 1.000.000 (Regeling schatkistbankieren decentrale overheden).

De middelen die, in het kader van de doelmatigheidsdrempel, buitende Rijks Schatkist zijn gehouden, zijn:

Middelen buiten 's Rijks Schatkist	Holland Rijnland	TWO Jeugdhulp	HR inclusief TWO Jeugdhulp
Kwartaal 1	94.999	751.772	846.771
Kwartaal 2	46.359	765.390	811.749
Kwartaal 3	10.796	800.888	811.684
Kwartaal 4	59.084	640.307	699.391

Uit een berekening gebaseerd op de middelen van Holland Rijnland blijkt dat over 2021 de doelmatigheidsdrempel niet is overschreden. Holland Rijnland heeft echter ook een kassiersfunctie ten aanzien van TWO Jeugdhulp. Nemen we de middelen van TWO Jeugdhulp mee in de berekening, dan is er wel een overschrijding van de doelmatigheidsdrempel in de eerste twee kwartalen van 2021. De overschrijding wordt veroorzaakt doordat het drempelbedrag, dat is gebaseerd op het begrotingstotaal, ongewijzigd blijft. Dit komt omdat de baten en lasten van TWO Jeughulp geen onderdeel zijn van het begrotingstotaal van Holland Rijnland, terwijl we de middelen die op de rekeningcourant worden aangehouden voor de uitvoering van het betalingsverkeer wel meenemen in de berekening. Het is niet efficiënt om een lager saldo aan middelen aan te houden op de rekeningcourant van TWO Jeughulp voor het uitvoeren van het betalingsverkeer. Daarom is hier niet voor gekozen.

- Liquide middelen

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Liquide middelen	Boekwaarde 31-12-2020	Boekwaarde 31-12-2021
- Kassaldi	0	0
- Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	329.577	691.010
Totaal liquide middelen	**329.577**	**691.010**

- Overlopende activa

De overlopende activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Overlopende activa	Boekwaarde 31-12-2020	Boekwaarde 31-12-2021
- De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel	354.313	497.358
- Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	368.888	402.578
Totaal overlopende activa	**723.202**	**899.936**

Verloopoverzicht overlopende activa

Op de balans staan nog te ontvangen voorschotbedragen van Europese en Nederlandse overheidslichamen. Deze ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel. Ze zijn als volgt te specificeren.

Omschrijving specifieke uitkering	Saldo per 1 januari 2021	Toevoegingen	Ontvangen bedragen	Saldo per 31 december 2021
Leader	279.876	72.348	114.000	238.224
Subsidieregeling CVV / PZH Regiotaxi	74.438	69.000	5.438	138.000
Gedragsbeïnvloeding verkeersveiligheid	0	121.134		121.134
Totaal overlopende activa	**354.313**	**262.482**	**119.438**	**497.358**

Toelichting op de passiva
Vaste passiva

- Reserves

Indien beschikbare middelen in enig jaar niet worden uitgegeven op een reguliere taak (dat is een taak opgenomen in de gemeenschappelijke regeling en jaarlijks voorkomend in de exploitatie), dan kunnen overschotten die het volgend jaar niet opnieuw worden begroot, worden toegevoegd aan een *bestemmingsreserve*.

Indien er sprake is van cofinanciering met betrekking tot een reguliere taak, dan worden de overlopende middelen gesplitst in een *bestemmingsreserve* en *de van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren.*

Eigen vermogen	**Boekwaarde 31-12-2020**	**Boekwaarde 31-12-2021**
- Algemene reserves	200.000	0
- Bestemmingsreserves	1.396.997	674.144
Totaal reserves	**1.596.997**	**674.144**
- Nog te bestemmen resultaat / Af te rekenen met de gemeenten	1.523.341	992.375
Totaal Eigen vermogen	**3.120.337**	**1.666.519**

Staat van reserves

Reserves	Saldo 31/12 2020	Bestemming resultaat 2020		Saldo 01/01/2021	Toe-voeging 2021	Ont-trekking 2021	Saldo 31/12 2021
		Toe-voeging	Ont-trekking				
ALGEMENE RESERVE							
8700001 Algemene Reserve	200.000	50.001	0	250.000		250.000	0
ALGEMENE RESERVE	**200.000**	**50.001**	**0**	**250.000**	**0**	**250.000**	**0**
BESTEMMINGSRESERVES							
8710006 Reserve RBL	26.757	0	9.176	17.581			17.581
8710007 Reserve cofinanciering	197.868	131.241	0	329.109			329.109
8710008 Reserve werkagenda jeugdhulp	0	91.237	0	91.237		91.237	0
8710010 Reserve onderwijsarbeidsmarkt	115.877		17.224	98.653			98.653
8710011 Reserve Energieakkoord	138.079	188.252		326.331		326.331	0
8710012 Reserve budgetoverheveling	0	228.801		228.801			228.801
8710013 Reserve regionale energiestrategie (RES)	50.000	0	0	50.000		50.000	0
8710014 Reserve Transformatiefonds Jeugd	868.416	524.662	0	1.393.078		1.393.078	0
BESTEMMINGSRESERVES	**1.396.997**	**1.164.193**	**26.400**	**2.534.790**	**0**	**1.860.646**	**674.144**
TOTAAL RESERVES	**1.596.997**	**1.214.194**	**26.400**	**2.784.790**	**0**	**2.110.646**	**674.144**

Reserves Algemene Reserves

Doel van de reserve: Dekkingsmiddel bij het opvangen van financiële tegenvallers en calamiteiten.
Mutaties 2021:
Storting:
- € 50.000: Conform resultaatbestemming 2020.
Onttrekking:
- € 250.000: Het resultaat over het jaar 2021 wordt geprognotiseerd op een tekort voor de bedrijsvoering van € 215.000 en van € 50.000 voor de urgentiecommissie wonen. Dit tekort dekken we onder andere door een bedrag van € 250.000 uit de algemene reserve.

Reserve Budgetoverheveling

Doel van de reserve: Overheveling van budgetten naar een volgend jaar.
Mutaties 2021:
Storting:
- € 228.801: Conform resultaatbestemming 2020.

Onttrekking:
geen

Reserve Regionaal Bureau Leerplicht
Doel van de reserve: Ter dekking onverwachte kosten.
Mutaties 2021:
Storting:
geen
Onttrekking:
- € 9.176: Conform resultaatbestemming 2020.

Reserve cofinancieringsfonds
Doel van de reserve: Ter dekking van bijdragen aan projecten.
Mutaties 2021:
Storting:
- € 131.241: Conform resultaatbestemming 2020.
Onttrekking:
geen

Reserve werkagenda Jeugdhulp
Doel van de reserve: faciliteren werkagenda Jeugd.
Mutaties 2021:
Storting:
- € 91.237: Conform resultaatbestemming 2020.
Onttrekking:
- € 91.237: Dit bedrag wordt toegevoegd aan het exploitatiebudget voor het bekostigen van de opgaven opgenomen in het jaarplan.

Reserve onderwijsarbeidsmarkt
Doel van de reserve: Activiteiten onderwijsarbeidsmarkt.
Mutaties 2021:
Storting:
geen
Onttrekking:
- € 17.224: Conform resultaatbestemming 2020.

Reserve energieakkoord
Doel van de reserve: Inzetten van middelen.
Mutaties 2021:
Storting:
- € 188.252: Conform resultaatbestemming 2020.
Onttrekking:
- € 326.331: Bijdrage aan regionaal energiestrategie.

Reserve Regionale Energiestrategie (RES)
Doel van de reserve: Middelen die overgebleven zijn, kunnen bij resultaatbestemming worden gestort in deze reserve om ze in een later jaar weer te kunnen gebruiken.
Mutaties 2021:
Storting:
geen
Onttrekking:
- € 50.000: ten bate van kosten die worden gemaakt voor de energietransitie.

Reserve Transformatiefonds Jeugd
Doel van de reserve: Transformatie in de jeugdhulp stimuleren.
Mutaties 2021:
Storting:
- € 524.662: Conform resultaatbestemming 2020.
Onttrekking:
- € 1.393.078: Diverse projecten.

.

Vlottende passiva

- Netto vlottende schulden

De netto vlottende schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd < 1 jaar	Boekwaarde 31-12-2020	Boekwaarde 31-12-2021
Overige schulden		
- Crediteuren	1.461.969	1.008.373
- Overige schulden	487.552	482.674
- Van gemeenten ontvangen voorschotten jeugdzorg	9.940.020	14.960.394
Totaal netto vlottende schulden	**11.889.542**	**16.451.442**

- Overlopende passiva

Met ingang van 1 januari 2008 schrijft het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) voor, dat in geval van overblijvende middelen op een incidentele, additionele taak of project (er is dus sprake van een concrete bestedingsverplichting) deze middelen worden opgenomen bij de overlopende passiva onder de van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren.

Ook in geval van Rijksgelden waarbij de gemeenten als doorgeefluik fungeren (denk aan de Vinexregeling/ ISV-gelden), dienen deze gelden te worden opgenomen bij de overlopende passiva onder 'vooruit ontvangen derden gelden', daar de gelden door derden (lees het Rijk) zijn beklemd.

Indien er sprake is van cofinanciering met betrekking tot een reguliere taak dan worden de overlopende middelen gesplitst in een *bestemmingsreserve* en *vooruit ontvangen derden gelden*.

Overlopende passiva	Boekwaarde 31-12-2020	Boekwaarde 31-12-2021
- Totaal verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	4.157.108	6.014.699
- Totaal van overige Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren (voor toelichting zie bijlage 5.9 Staat overlopende passiva)	35.402.105	36.342.412
- Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	500.000	0
Totaal overlopende passiva	**40.059.214**	**42.357.111**

Staat van overlopende passiva
De specificatie van de nog niet bestede ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen om de lasten van volgende begrotingsjaren te dekken, is als volgt.

Omschrijving	Saldo per 1 januari 2021	Toevoeging	Terugbetaling/ Vrijval	Besteding	Saldo per 31 december 2021
RIF gelden	34.093.910	9.500.000		8.420.977	35.172.933
RIF rente	1.061.318			45.669	1.015.649
Sub-totaal RIF-project:	**35.155.228**	**9.500.000**	**0**	**8.466.646**	**36.188.582**
Gedragsbeïnvloeding verkeersveiligheid	194.680			194.680	0
Voortijdig schoolverlaten (VSV)	52.198	153.830		52.198	153.830
Sub-totaal projecten Programma Inhoudelijke Agenda:	**246.878**	**153.830**	**0**	**246.878**	**153.830**
Totaal overlopende passiva	**35.402.105**	**9.653.830**	**0**	**8.713.523**	**36.342.412**

Toelichting op de aard, reden en mutatie :

4.1.3 Overzicht van niet in de balans opgenomen financiële verplichtingen

Onderwerp / omvang van de verplichting
* Huur van het pand Schuttersveld 9 (1e verdieping, incl. servicekosten) / huurovereenkomst vanaf 01-03-2021 en loopt tot en met 28 februari 2031. Kosten per jaar circa €199.000 incl BTW.
* Dienstverleningsovereenkomst met Servicepunt 71. De overeenkomst loopt tot 31 december 2025.
* Waarde van het restant verlofuren over 2021 à € 246.505
Geen overschrijdingen van de Wet Normering Topinkomens (WNT) Nadere informatie over de WNT is opgenomen in het overzicht 'Wet normering bezoldiging top-functionarissen in de publieke en semi-publieke sector'.

4.2 Overzicht van baten en lasten

Naar programma		Begroting 2021	Wijziging Begroting	Begroting na wijziging	Rekening 2021	Resultaat 2021
Domein 1 Ruimte en Energie	Lasten	3.271.891	396.739	3.668.630	7.217.754	-3.549.124
	Baten	-1.466.277	-60.000	-1.526.277	-5.718.851	4.192.574
Saldo		**1.805.614**	**336.739**	**2.142.353**	**1.498.904**	**643.449**
Domein 2 Maatschappij en Jeugd	Lasten	4.347.618	2.069.293	6.416.911	5.835.338	581.573
	Baten	-832.686	-855.905	-1.688.591	-1.384.038	-304.553
Saldo		**3.514.932**	**1.213.388**	**4.728.320**	**4.451.300**	**277.020**
Domein 3 Strategisch positioneren	Lasten	287.504	-	287.504	30.000	257.504
	Baten	-	-	-	-	-
Saldo		**287.504**	**-**	**287.504**	**30.000**	**257.504**
Domein 4 Organisatie en samenwerking	Lasten	2.716.450	575.519	3.291.969	3.528.076	-236.107
	Baten	-	-15.000	-15.000	-65.509	50.509
Saldo		**2.716.450**	**560.519**	**3.276.969**	**3.462.566**	**-185.597**
Domein 5 Algemene Dekkingsmiddelen	Lasten	-	-	-	6.055	-6.055
	Baten	-8.324.500	-	-8.324.500	-8.330.554	6.054
Saldo		**-8.324.500**	**-**	**-8.324.500**	**-8.324.499**	**-1**
Resultaat	Lasten	-	-	-	-	-
	Baten	-	-	-	-	-
Saldo		**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Totaal lasten		**10.623.463**	**3.041.551**	**13.665.014**	**16.617.223**	**-2.952.209**
Totaal baten		**-10.623.463**	**-930.905**	**-11.554.368**	**-15.498.952**	**3.944.584**
Saldo van baten en lasten		**0**	**2.110.646**	**2.110.646**	**1.118.271**	**992.375**
Storting in reserves		-	-	-	-	-
Onttrekking uit reserves		-	-2.110.646	-2.110.646	-2.110.646	0
Saldo reserveringen		**-**	**-2.110.646**	**-2.110.646**	**-2.110.646**	**0**
Resultaat		**0**	**0**	**0**	**-992.375**	**992.375**

Domein 4 Organisatie en samenwerking is gelijk aan overhead.

4.2.1 Toelichting op het overzicht van baten en lasten

De baten en lasten van Holland Rijnland bestaan in 2021 voor het merendeel uit de volgende vier componenten:

1. De kosten van de werkorganisatie: salarissen en andere personele kosten, huur en overige kosten in verband met de huisvesting, kosten voor ICT e.d. Deze kosten worden via een uurtarief verdeeld over de diverse programma's
2. De directe programmakosten en -baten: de kosten die rechtstreeks gemaakt worden ten behoeve van projecten en andere onderdelen van de programma's en daarmee verband houdende ontvangen subsidies van derden
3. De bijdragen van de gemeenten
4. Onttrekkingen uit reserves
5. Subsidies en bijdragen van derden, met name de provincie Zuid-Holland

Holland Rijnland kent geen post onvoorzien (zie paragraaf 3.6).

Hierna wordt een analyse gegeven op de belangrijkste verschillen per programma ten opzichte van de begroting.

Toelichting
Programma Ruimte en Energie

Op het programma Ruimte en Energie is een positief resultaat behaald van € 0,6 mln. Dit resultaat wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de volgende onderdelen.

Groenprogramma €3,4 mln. nadeel lasten en €3,4 mln. voordeel baten (per saldo budgetneutraal)
Het groenprogramma maakt onderdeel uit van het RIF. In tegenstelling tot de andere projecten, loopt het groenprogramma uiteindelijk wel via de exploitatie van Holland Rijnland. Bij de overige projecten, zoals de RijnlandRoute heeft Holland Rijnland een kassiersfunctie en lopen de gelden volledig via de balans. De lasten en baten op het Groenprogramma worden niet in de begroting opgenomen. De bijdragen van de gemeenten worden op de balans geboekt en op basis van de realisatie van de lasten voor hetzelfde bedrag als baat in de exploitatie genomen. Op basis van de voortgang (volledig dan wel deels gerealiseerd) van de tientallen projecten is er in 2021 een last genomen van €3,3 mln. Dit resulteert derhalve in een nadeel op de lasten. Aan de andere kant is door de balansmutatie een voordeel op de baten voor hetzelfde bedrag gerealiseerd. Per saldo is het resultaat dus budgetneutraal.

Regionale Energiestrategie €0,1 mln. nadeel lasten en €0,7 mln. voordeel baten (per saldo €0,6 mln. voordeel)
Bij de oplevering en uitwerking van de RES is in 2021 een bedrag van €1,2 mln. uitgegeven. In de begroting was rekening gehouden met een bedrag van ruim €1,0 mln. Afgerond is er een nadeel van €0,1 mln. ontstaan. Met betrekking tot de baten was rekening gehouden met een Rijksbijdrage van €0,5 mln. en een provinciale bijdrage van € 50.000. Bij de tussenrapportage 2021 is verder besloten om de reserve Regionale Energieakkoord en de reserve RES volledig te onttrekken (€ 376.331).

Rond de zomer werd bekend dat het Rijk later in het jaar voor onze RES regio ook een eenmalige bijdrage van € 138.976 ter beschikking zou stellen, wat niet was begroot. Daarnaast is in het PHO+ Energie van 5 oktober 2021 (en besloten in PHO+ van 22 december 2021) een doorkijk gepresenteerd naar zowel de uitvoering van de RES 1.0 als naar de oplevering van een RES 2.0 in maart 2023 (besluitvorming voor 1 juli 2023). Daaruit bleek dat in 2021 een toevoeging noodzakelijk was van de gemeentelijke bijdrage, conform de afspraken zoals eerder gemaakt in het Regionale Energieakkoord van 2017 (die door de gemeenten structureel is begroot). Vanuit gemeenten is het bedrag van € 567.966 ontvangen.

Omdat de gemeentelijke bijdrage conform het Regionale Energieakkoord niet begroot was maar wel geïnd, is er een ogenschijnlijk overschot op de begroting ontstaan van €0,5 mln. Met deze bijdrage is echter wel rekening gehouden in de begroting van de RES tot en met 1 juli 2023, met daarbinnen het Ondersteuningsprogramma RES 1.0 en de uitwerking van de RES 1.0. Op basis van deze begroting zijn ook al verplichtingen aangegaan met partners uit het raamcontract en andere externe partijen. Het voorstel is dan ook om het bedrag van €0,6 mln. aan de reserve Regionale Energie Strategie toe te voegen, omdat anders de uitwerking van de RES in de loop van het jaar geen doorgang meer zal kunnen plaatsvinden en Holland Rijnland zijn verplichtingen richting derden niet zal kunnen nakomen.

Programma Maatschappij en Jeugd

Op het programma Maatschappij en Jeugd is een positief resultaat behaald van € 0,3 mln. Dit resultaat wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de volgende onderdelen.

Regionaal Bureau Leerplicht (RBL) €235.000 voordeel lasten
Een groot deel van de kosten van het Regionaal Bureau Leerplicht worden gedekt middels een RMC-subsidie (Regionale Meld- en Coördinatiepunt voortijdig schoolverlaten). Het betreft een rijkssubsidie die alle RMC-regio's jaarlijks ontvangen. Zoals ook al in de jaarrekening 2020 was gemeld, gebeurt de indexatie nu dubbel. Eenmaal vanuit gemeenten en eenmaal vanuit het Rijk. In de jaarrekening 2020 is aangegeven dat de begroting op dit punt met ingang van 2022 wordt rechtgetrokken. Over 2021 leidt dit echter nog tot een voordeel van €130.000. Daarnaast heeft het RBL een voordeel van bijna €50.000 in verband met de detachering van een medewerker en hebben medewerkers voor €25.000 extra verlof aangekocht. Verder zijn de opleidingskosten al wel weer veel hoger dan in 2020, maar is er over 2021 nog steeds een voordeel van €15.000.

Tijdelijke Werkorganisatie Jeugd €54.000 voordeel lasten en €200.000 nadeel baten (per saldo €145.000 nadeel)
De Tijdelijke Werkorganisatie Jeugd heeft totaal een nadelig resultaat van €271.000. Hiervan wordt het nadeel van (afgerond) €145.000 binnen het programma Maatschappij en Jeugd verantwoord en de resterende €126.000 nadelig onder programma Organisatie en Samenwerking.

Bij de Tussenrapportage 2021 was reeds gemeld dat voor het uitvoeren van de reguliere werkzaamheden van de Tijdelijke Werkorganisatie een aanvullend bedrag van €150.000 benodigd zou zijn. Dit bedrag is toen niet bij gemeenten opgehaald, maar als stelpost in de begroting opgenomen. Deze baten zijn niet gerealiseerd en leiden derhalve tot een nadeel. Daarnaast was in de Turap 2021 aangegeven dat er voor de ontvlechting van de TWO €50.000 benodigd zou zijn en bij gemeenten

in rekening gebracht zou worden. Uiteindelijk zijn deze baten op Programma Organisatie en Samenwerking verantwoord.

Tegenover de €200.000 aan hogere baten, waren ook €200.000 aan hogere lasten begroot.
De hogere lasten worden ondermeer veroorzaakt doordat er extra inzet voor gemeenten heeft plaatsgevonden als gevolg van de invoering van het nieuwe woonplaatsbeginsel. De overige kosten worden verderop onder het Programma Organisatie en Samenwerking geduid.

Werkbudget Jeugd €269.000 voordeel lasten en €100.000 nadeel baten (per saldo €169.000 voordeel)
Gemeenten zouden 100.000 bijdragen voor de kosten van de Taskforce Begrotingsmaatregelen. Deze kosten zijn gedekt uit het Transformatiefonds Jeugd en derhalve niet doorbelast aan de gemeenten. Het bestuur wordt voorgesteld het resterende werkbudget Jeugd van €169.000 dat door gemeenten incidenteel is bijgedragen over te hevelen aan de Ondersteuningseenheid Jeugd van Gemeente Leiden. De taken van de Strategische Eenheid, die het budget tot en met 2021 budget beheerde, zijn overgenomen door deze Ondersteuningseenheid Jeugd.

Transformatiefonds jeugd €69.000 voordeel lasten
Holland Rijnland coördineert en beheert het Transformatiefonds, waarmee projecten worden gefinancieerd om de jeugdhulp te verbeteren. Bij de Turap 2021 was besloten om het volledige bedrag van €1,4 mln. uit de reserve te onttrekken. Uiteindelijk is hiervan bijna €69.000 in 2021 overgebleven. De gelden zijn echter bestemd voor projecten uit het Transformatiefonds, die incidenteel deels vanuit de Programmabegroting Jeugdhulp gefinancierd zouden worden, maar waarbij toch een deel van het budget beschikbaar is gekomen vanuit het Transformatiefonds Jeugd.

Programma Strategisch Positioneren

Cofinancieringsfonds €0,3 mln. voordeel lasten
Voor het jaar 2021 was een kleine €0,3 mln. aan lasten begroot. Hiervan is €0,2 mln. ook daadwerkelijk beschikt (zie voor specificatie Bijlage Subsidies). De realisatie van de projecten vindt echter over meerdere jaren plaats, waardoor de lasten ook in de verschillende jaren genomen dienen te worden. Deze wijziging van de BBV regels (Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten), was nog niet in de begroting verwerkt. Derhalve is er een voordeel van €0,3 mln. ontstaan. Aangezien op een groot deel van het resultaat een juridische verplichting rust en daarnaast het succes van het fonds (multipliereffect van factor 20) wordt voorgesteld het voordeel toe te voegen aan de reserve Cofinanciering.

Programma Organisatie en Samenwerking

Op het programma Organisatie en Samenwerking is er een nadeel van €213.000 op de lasten en €51.000 voordeel op de baten. Per saldo is het resultaat €162.000 nadelig. Het nadeel op de overheadkosten is opgebouwd uit een aantal posten. Deze posten worden hieronder toegelicht.

Servicepunt71 €250.000 nadeel lasten
De bedrijfsvoeringsactiviteiten, zoals ICT, HRM, Planning & Control en juridische zaken worden deels dan wel volledig door de shared service organisatie Servicepunt71 uitgevoerd. Bij de

tussenrapportage was reeds geanticipeerd op een hogere doorbelasting vanuit Servicepunt71. Derhalve is besloten €100.000 uit de algemene reserve aan de begroting toe te voegen. Desondanks bleken de kosten €250.000 hoger dan verwacht. Zonder de toevoeging uit de algemene reserve zou het nadeel €350.000 zijn geweest.

Tijdelijke Werkorganisatie €193.000 nadeel lasten en €67.000 voordeel baten (per saldo €126.000 nadeel)
De overschrijding wordt veroorzaakt doordat een aantal medewerkers op ondersteunende functies de organisatie hebben verlaten. Om de werkzaamheden op te vangen, moest er extern personeel ingehuurd worden. Verder zijn er extra kosten gemaakt in het kader van de ontvlechting en daarmee vorming van de nieuwe Gemeenschappelijke Regeling Serviceorganisatie Zorg (SOZ). Holland Rijnland heeft met betrekking tot de ontvlechting een extra vergoeding van €67.000 van gemeenten ontvangen. Specifiek voor de kosten voor het opstellen van het advies en wervingskosten.

Rechtmatigheidscontrole €38.000 voordeel lasten
Zoals hierboven beschreven, wordt een groot deel van de bedrijfsvoeringsactiviteiten door Servicepunt71 uitgevoerd. Voor de controle van de rechtmatigheid kan de accountant van Holland Rijnland niet volledig steunen op de verklaring van de accountant van Servicepunt71. In de tussenrapportage 2021 was reeds gemeld, dat de accountant hiervoor aanvullende werkzaamheden moest uitvoeren. Ook is er toen budget toegevoegd voor de inhuur van een externe voor de uitvoering van de factuurcontrole. Om de extra kosten te kunnen dekken is er bij de tussenrapportage totaal €75.000 aan de begroting toegevoegd. Doordat een deel van de werkzaamheden intern is uitgevoerd, heeft Holland Rijnland de kosten kunnen beperken. Hierdoor is een voordeel van €38.000 ontstaan.

Themabijeenkomsten en communicatie €108.000 voordeel lasten
Als gevolg van de Covid maatregelen heeft Holland Rijnland in 2021 minder bijeenkomsten kunnen organiseren. De kosten voor themabijeenkomsten, conferenties en vergaderfaciliteiten zijn hierdoor bespaard gebleven. Daarmee samenhangend ook de kosten voor onder andere communicatie, drukwerk en merchandise. Totaal zijn de lasten hierdoor €108.000 lager. In 2022 zal de website aan groot onderhoud onderworpen worden. Daarnaast is het de bedoeling dat de uitgestelde bijeenkomsten alsnog worden georganiseerd. Dit zal waarschijnlijk in hybride vorm (fysiek en digitaal) vorm gegoten worden, waarvan inmiddels de ervaring is dat deze duurder zijn.

Algemene Reserve en Stelpost €15.000 nadeel baten
Bij de Turap 2021 is ter dekking van de kosten €250.000 uit de Algemene Reserve onttrokken. Deze reserve is met de genoemde onttrekking volledig benut. Komend jaar is het dus niet meer mogelijk om voor dergelijke kosten de reserve aan te spreken. Tevens is ter dekking van de kosten een stelpost van €15.000 aan baten opgenomen. Aangezien deze baten niet zijn gerealiseerd, resulteert dit in een nadeel op de baten.

Programma Algemene Dekkingsmiddelen

Geen bijzonderheden.

Overzicht incidentele baten en lasten

In verband met de aanscherping van het financieel toezicht moet volgens de Gemeentewet een overzicht van *structureel en reëel evenwicht* worden opgenomen in de jaarrekening. Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is hierop aangepast. Het algemeen bestuur en de financieel toezichthouder zijn nu beter in staat om vast te stellen of er sprake is van een structureel en reëel evenwicht. Van structureel evenwicht is sprake als de structurele (meerjarige) lasten worden gedekt door structurele baten.

De bepaling van het structureel evenwicht verloopt als volgt:

Totaal van de lasten en lasten van de programma's en algemene dekkingsmiddelen
af: de incidentele lasten en baten per programma en algemene dekkingsmiddelen
Blijft over het totaal van de structurele lasten en baten programma's en algemene dekkingsmiddelen
bij: de structurele verrekeningen met de reserves
Geeft het totaal structureel begrotingssaldo en meerjarenraming

De uitgewerkte tabel voor de bepaling van het structureel evenwicht is hierna opgenomen. Die tabel bevat het voorgeschreven:

- Overzicht van de incidentele baten en lasten per programma;
- Overzicht van de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves.

Incidentele Lasten / baten

Programma		Toelichting	Lasten 2021	Baten 2021
Totaal exploitatie			**16.617.223**	**-15.498.952**
Maatschappij en Jeugd	1	Transformatiefonds	1.324.486	-
Maatschappij en Jeugd	2	RMC - Leidse VSV subsidie	104.394	-17.933
Maatschappij en Jeugd	3	Regionale gemeentelijke VSV-projecten	161.413	-176.348
Maatschappij en Jeugd	4	Onderzoek Thuiszitters	36.636	-36.636
Maatschappij en Jeugd	5	Werkagenda Jeugd	222.385	-178.095
Ruimte en Energie	6	Energieakkoord	-	-756.942
Ruimte en Energie	7	Regionale Energie Strategie (RES)	1.068.893	-500.000
Ruimte en Energie	8	Lokale ontwikkelingsstrategie LEADER	90.806	-80.650
Ruimte en Energie	9	Regionale en lokale projecten verkeersveiligheid (RPV)	658.295	-516.801
Totaal incidenteel exploitatie			**3.667.307**	**-2.263.404**
Totaal structureel exploitatie			**12.949.917**	**-13.235.548**

Toelichting incidentele baten en lasten / saldo structurele exploitatie:

	Toelichting incidentele baten en lasten
1	Transformatiefonds Jeugd: De gemeente Leiden heeft via het gemeentefonds een extra bijdrage gekregen t.b.v. het transformatiefonds Jeugd. Holland Rijnland voert dit uit. Bij de Tussenrapportage 2021 is besloten de reserve volledig te onttrekken. Echter er is nog steeds een gedeelte van het fonds over. Dit zal worden overgeheveld naar 2022
2	RMC - Leidse VSV subsidie: Het Regionaal Bureau leerplicht (RBL) heeft een subsidie van de gemeente Leiden ontvangen voor het bieden van extra begeleiding naar onderwijs voor Leidse leerlingen.
3	Regionale gemeentelijke VSV-projecten: In het PHO-Maatschappij van 30 oktober 2019 is besloten om een aantal regionale VSV-projecten in de RMC-regio Zuid-Holland Noord gezamenlijk te financieren. Hiervoor is vanuit de gemeenten in totaal 200.000 euro beschikbaar gesteld voor 2020 en 2021. In 2021 is dit budget niet helemaal besteed. Het restant is reeds terugbetaald.
4	Onderzoek Thuiszitters: Holland Rijnland heeft een subsidie ontvangen ten behoeve van het onderzoek Thuiszitters.
5	Werkagenda Jeugd: Kosten voor het opstellen van de werkagenda Jeugd. Hiervoor is een extra bijdrage van de deelnemende gemeentes ontvangen. Het budget dat over is zal worden overgedragen aan de Gemeente Leiden, die als centrumgemeente de voortzetting van de werkagenda op zich zal nemen.
6	Energieakkoord: Holland Rijnland heeft samen met de gemeentes, Hoogheemraadschap, provincie en Omgevingsdiensten een energieakkoord opgesteld. De gemeentes hebben in 2021 €567.966 bijgedragen, het Rijk €138.976 en de provincie €50.000. Het totale budget voor 2021 was daarmee €756.942.
7	RES: Vanuit het Rijk is een bijdrage van €500.000 ontvangen. Hier zijn ook de incidentele lasten met betrekking tot het Energieakkoord meegenomen.
8	LEADER: Kosten voor projecten in het kader van plattelandsontwikkeling, gedekt door een Europese subsidie van de Provincie Zuid-Holland en een aanvullende bijdage van de gemeentes.
9	RPV: Kosten voor de uitvoering van regionale en lokale projecten op het gebied van verkeersveiligheid, gedekt door subsidie van de Provincie Zuid-Holland. Het overschot is opgenomen als vooruitbetaald.

Incidentele mutaties reserves

Reserves	Stortingen	Onttrekkingen
Totaal mutaties in reserves	**-**	**-2.110.646**
1. Transformatiefonds Jeugd		-1.393.078
5. Werkagenda Jeugd		-91.237
6. Reserve Energieakkoord		-326.331
7. Reserve regionale energiestrategie (RES)		-50.000
10. Extra kosten bedrijfsvoering		-250.000
Structurele mutaties in reserves		
Totaal structureel in reserves	-	-
Totaal incidenteel in reserves	**-**	**-2.110.646**

Evenwicht structurele lasten en baten

Totaal structurele lasten en baten	**12.949.917**	**-13.235.548**
Structureel saldo		-285.631
Structureel evenwicht		ja

Overzicht per taakveld

In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV, art. 24; lid 3 d) is de verplichting vastgesteld de jaarrekening een bijlage met het overzicht van de geraamde baten en lasten per taakveld bevat.

Geboekt			Lasten	Baten
Bestuur en ondersteuning	0.10	Mutaties reserves		-2.110.646
	0.4	Overhead	3.528.076	-65.509
	0.8	Overige baten en lasten	6.055	-6.055
	Totaal		**3.534.131**	**-2.182.211**
Verkeer, vervoer en waterstaat	2.1	Verkeer en vervoer	888.532	-965.933
	Totaal		**888.532**	**-965.933**
Economie	3.1	Economische ontwikkeling	1.394.853	-1.693.650
	Totaal		**1.394.853**	**-1.693.650**
Onderwijs	4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	2.016.518	-4.424.185
	Totaal		**2.016.518**	**-4.424.185**
Sport, cultuur en recreatie	5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	3.690.162	-3.821.683
	Totaal		**3.690.162**	**-3.821.683**
Sociaal domein	6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	2.173.053	-1.144.502
	6.2	Wijkteams	714	-
	6.5	Arbeidsparticipatie	200.426	-234.575
	6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	1.692.953	-2.320.783
	Totaal		**4.067.147**	**-3.699.860**
Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	8.1	Ruimtelijke ordening	125.225	-36.856
	8.3	Wonen en bouwen	900.656	-785.222
	Totaal		**1.025.880**	**-822.078**
Totaal			**16.617.223**	**-17.609.599**

Wet Normering Bezoldiging topfunctionarissen publiek en semi publieke sector (WNT)

Openbaarmakingsverplichting Wet Normering Topinkomens (WNT)

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze sectoren zijn op basis van de WNT verplicht om bezoldigingsgegevens van topfunctionarissen openbaar te maken. Topfunctionarissen zijn diegenen die behoren tot het hoogste uitvoerende of toezichthoudende orgaan, of de laag daaronder, en in die rol verantwoordelijk zijn voor de gehele instelling of rechtspersoon. Bij gemeenten zijn in ieder geval de gemeentesecretaris en de griffier topfunctionarissen.
Daarnaast moeten bezoldigingsgegevens en eventuele ontslagvergoedingen van andere medewerkers met een dienstbetrekking worden vermeld, zodra de bezoldiging in totaal hoger is dan het bezoldigingsmaximum. Dit geldt ook voor topfunctionarissen zonder dienstbetrekking. In dat geval wordt wel rekening gehouden met het aantal kalenderdagen en in welke deeltijdfactor de functionaris werkt.

Deze verantwoording 2021 is opgesteld op basis van de voor gemeenten en gemeenschappelijke regelingen geldende algemene WNT-maximum van € 209.000. Er zijn er geen bezoldigingen betaald die boven dit wettelijke maximum uitkomen.

Gegevens 2021		
Organisatie	Holland Rijnland	Holland Rijnland
Naam	Bakker L.A.M.	Vokurka L.P.
Functie	directeur	directeur
Functiegegevens		
aanvang en einde functievervullling in 2021	01-01-2021 - 15-08-2021	15-08-2021 - 31-12-2021
Omvang dienstverband (in fte)	0,89	1,00
Dienstbetrekking	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	77.266	40.705
Beloningen betaalbaar op termijn	12.001	7.723
Bezoldiging	*89.267*	*48.428*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	115.683	79.592
Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.	n.v.t.
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	n.v.t.
Gegevens 2020		
Functiegegevens		
aanvang en einde functievervullling in 2020	01-01-2020 - 31-12-2020	n.v.t.
Omvang dienstverband (in fte)	0,89	n.v.t.
Dienstbetrekking	ja	n.v.t.
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	103.254	n.v.t.
Beloningen betaalbaar op termijn	18.049	n.v.t.
Bezoldiging	*121.303*	n.v.t.
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	178.890	

Toezichthoudende topfunctionarissen 2021	
Naam topfunctionaris	**Functie**
H.J.J. Lenferink	Lid Dagelijks Bestuur
A.L. van Kempen	Lid Dagelijks Bestuur
J.W.E. Spies	Lid Dagelijks Bestuur
E.R. Jaensch	Lid Dagelijks Bestuur
F. Spijker	Lid Dagelijks Bestuur
F.M. Schoonderwoerd	Lid Dagelijks Bestuur
C. van Starkenburg	Lid Dagelijks Bestuur
C.J. van Velzen	Lid Algemeen Bestuur
A.M. Noordermeer-Krommendam	Lid Algemeen Bestuur
M.J. Kottenhagen	Plv Lid Algemeen Bestuur
L.M.J. Pijnacker	Lid Algemeen Bestuur
C.H. Langeveld	Lid Algemeen Bestuur
A. van Erk	Plv Lid Algemeen Bestuur
M. Roelofs	Plv Lid Algemeen Bestuur
K.M. van der Velde-Menting	Lid Algemeen Bestuur
A. Heijstee-Bolt	Lid Algemeen Bestuur
P.C. van der Wereld -Verkerk	Lid Algemeen Bestuur
I.A.A. van der Meer	Plv Lid Algemeen Bestuur
Y. Peters-Adrian	Plv Lid Algemeen Bestuur
S. Spek	Lid Algemeen Bestuur
C.L. Visser	Lid Algemeen Bestuur
J.W.C. de Mooij	Plv Lid Algemeen Bestuur
F. Zeggelt	Lid Algemeen Bestuur
M. Schreuder	Lid Algemeen Bestuur
S. van Diepen	Plv Lid Algemeen Bestuur
J. Hendriks	Lid Algemeen Bestuur
E. Filemon	Lid Algemeen Bestuur
H. Bos	Plv Lid Algemeen Bestuur
M. van Beek	Plv Lid Algemeen Bestuur
A.G.M. Mesman	Lid Algemeen Bestuur
C.P.M. van der Zwet	Lid Algemeen Bestuur
W.H. Slootbeek	Plv Lid Algemeen Bestuur
F. Mélotte	Plv Lid Algemeen Bestuur

Toezichthoudende topfunctionarissen 2021	
T.C.J. de Kleer	Lid Algemeen Bestuur
R.J.G. de Ridder	Lid Algemeen Bestuur
C.A.G.M. Egberts	Plv Lid Algemeen Bestuur
A.J. Schrama-van Kessel	Plv Lid Algemeen Bestuur
R.T.P. Brouwer	Lid Algemeen Bestuur
W. Verkleij	Lid Algemeen Bestuur
J.J.J. Beugelsdijk	Plv Lid Algemeen Bestuur
H.W.M. de Jong	Plv Lid Algemeen Bestuur
E. Bus	Lid Algemeen Bestuur
I.J. van Dillen	Lid Algemeen Bestuur
E.H.M. Creemers	Plv Lid Algemeen Bestuur
G.A. Koot	Lid Algemeen Bestuur
R. Wietsma-Biesbroek	Lid Algemeen Bestuur
D. Verhoeff	Lid Algemeen Bestuur
C.G.J. Breuer	Plv Lid Algemeen Bestuur
M. Volten	Plv Lid Algemeen Bestuur
R. Zoetemelk	Lid Algemeen Bestuur
S. van den Dool	Lid Algemeen Bestuur
G. Zeelt	Plv Lid Algemeen Bestuur
A. Deuzeman	Plv Lid Algemeen Bestuur
A. Bakx	Lid Algemeen Bestuur
R.F. Bouter	Lid Algemeen Bestuur
R.W. Onderwater	Plv. Algemeen Bestuur

Tabellen 1b, 1c, 1e, 1f, 1g en 2: zijn over 2021 niet van toepassing.

Tabel 3: Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2021 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

5 Besluit

Het Algemeen Bestuur van het samenwerkingsorgaan Holland Rijnland;

gezien de rekening van lasten en baten van het samenwerkingsorgaan over het jaar 2021;

gelet op artikel 197 en volgende van de gemeentewet;

b e s l u i t:

De jaarrekening 2021 vast te stellen met een voordelig resultaat van

Over de bestedings- en dekkingsvoorstellen separaat te besluiten.

Aldus vastgesteld door het Algemeen Bestuur van het samenwerkingsorgaan Holland Rijnland in de vergadering van 29 juni 2022.

L.P. Vokurka
Secretaris-directeur

H.J.J. Lenferink
Voorzitter

6 Bijlagen

6.1 Subsidies

Verantwoording CVV

Subsidie verstrekker: Provincie Zuid-Holland	Subsidie toekenning 2021	Ontvangen bedrag in 2021	Nog te ontv.	Uitgaven 2021	Verschil uitgaven 2021
Project omschrijving					
Bijdrage CVV 2021	300.000	240.000	60.000	300.000	-
Voorschot kosten beheersorganisatie CVV 2021	45.000	36.000	9.000	45.000	-
Totaal	**345.000**	**276.000**	**69.000**	**345.000**	**-**

Projecten cofinanciering

Subsidie project Cofinanciering	Toegekend bedrag 2021
Centrum voor Innovatief Vakmanschap - Bio Sciences	100.000
Plasmatoorts - Circular Changes	100.000
Groene Hart Waterstof	100.000
Totaal	**300.000**